

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

RAPORT Z REALIZACJI W 2015 R.

**ŚWIĘTOKRZYSKIEGO PROGRAMU
POMOCY SPOŁECZNEJ na lata 2012-2017**

Kielce, styczeń 2017r.

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Założenia metodologiczne	5
3. Realizacja i wdrażanie programu pomocy społecznej	8
3.1. Ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego	8
3.2. Wsparcie rozwoju usług socjalnych i edukacyjnych dla osób starszych	27
3.3. Rozwój systemu opieki i wsparcia nad dzieckiem i rodziną	35
3.4. Inspirowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej	57
3.5. Upowszechnienie nowych metod i standardów pracy socjalnej poprzez kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej.....	65
4. Podsumowanie.....	70
5. Spis tabel i wykresów.....	80

Wstęp

Polityka społeczna jest jedną z ważniejszych polityk publicznych. Stanowi sferę działania państwa, innych podmiotów publicznych oraz społecznych organizacji pozarządowych, a jej celem jest kształtowanie godnych warunków życia ludności i poprawnych relacji międzyludzkich.¹ Jej rola wzrasta wraz z pojawianiem się nowych problemów będących wynikiem procesów zachodzących we współczesnym świecie. Należą do nich przede wszystkim zmiany demograficzne, zmiany struktury społeczno-zawodowej, dysproporcje dochodowe, zmiany w stylu życia czy nowe uzależnienia. Zakres i skala występowania tych problemów są mocno zróżnicowane zarówno w skali kraju, jak i regionu.

W dokumentach programowych podkreśla się, że odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy.²

Z kolei cele regionalnej polityki społecznej wynikają w największym stopniu z sytuacji lokalnych społeczności, warunków jej funkcjonowania, rozpoznanych potrzeb i występujących deficytów. W środowisku realizującym politykę społeczną szczebla regionalnego występuje bezpośrednie i naturalne połączenie potrzeb oraz środków przeznaczonych na ich zaspokojenie.

Przesłankami lokalnej polityki społecznej są przede wszystkim szybka reakcja podmiotów na powstające problemy społeczne, trafne rozpoznanie sytuacji poszczególnych środowisk, lepsze możliwości wykorzystania lokalnego potencjału społecznego, a także uwzględnienie lokalnej specyfiki przy formułowaniu diagnozy i planu naprawczego.

Realizacja celów polityki społecznej w skali regionalnej wymaga przede wszystkim działań o charakterze diagnostycznym i koordynacyjnym. Określenie hierarchii celów polityki społecznej w skali regionalnej wymaga trafnego rozpoznania problemów społecznych występujących w regionie i niezaspokojonych potrzeb, odczuwanych przez mieszkańców jako źródło społecznego dyskomfortu³.

Podstawę do opracowania w/w Programu będącego integralną częścią oraz uszczegółowieniem zapisów Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego

¹ T. Kowalak: Polityka społeczna. Wybrane zagadnienia. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2002.

² R. Przygodzka: Współczesne wyzwania polityki społecznej wobec ludności wiejskiej, Uniwersytet w Białymstoku, Roczniki Naukowe –tom XIV, zeszyt III.

³ Gilowska Z., Społeczno – polityczne bariery transformacji ustrojowej, Samorząd Terytorialny 6/2006

na lata 2012 – 2020 stanowi zapis art. 21 pkt 1 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wskazujący, iż zadaniem samorządu województwa jest opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Programowanie strategiczne, którego elementem jest opracowanie i realizacja Świętokrzyskiego programu pomocy społecznej „wykorzystywane jest zarówno w funkcji kształtowania kierunków jak i koordynacji polityki rozwoju”⁴.

Program został przyjęty Uchwałą nr XXVI/480/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 28 grudnia 2012r. Dokument określa kierunki działań obejmujące m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, opiekę nad dzieckiem i rodziną, wsparcie osób starszych, rozwój przedsiębiorczości społecznej, rozwój systemu kształcenia kadr pomocy i integracji społecznej oraz inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.

Wdrażanie zapisów Programu wymaga skoordynowania wielu działań do których należy zaliczyć monitoring czyli stały i systematyczny proces zbierania i analizowania wyselekcjonowanych danych ilościowych oraz jakościowych, który pozwala na opisanie aktualnego stanu realizacji założeń. Regularne, cykliczne przeprowadzanie monitoringu jest niezbędne do efektywnej realizacji założeń programu, ponadto ukazuje kształtujące się aktualnie postępy w realizacji Programu, a także czy zakładane rezultaty są osiągnięte zgodnie z wcześniej założonym planem.

Raport przedstawia analizę działań wdrażanych w 2015 roku w regionie przez realizatorów programu.

Metodologia raportu

⁴ Sulmicka M. Nowy model programowania polityki rozwoju w Polsce. Warszawa 2011r.

Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012 – 2017 jest dokumentem o charakterze planistycznym w zakresie kreowania polityki społecznej w regionie. Został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach w 2012r. Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca pomiędzy podmiotami mającymi najlepsze rozeznanie potrzeb środowiska:

- samorządami,
- organizacjami pozarządowymi.

Proces realizacji Programu powinien wpływać na rozwój aktywnej integracji mającej za zadanie ułatwiać jednostkom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym pełnię uczestnictwa w życiu społecznym. Podejście systemowe, opierające się na synergii międzysektorowej w rozwiązywaniu problemów oraz angażujące całe środowiska lokalne, daje szansę na realne i skuteczne wykorzystanie potencjału osób i rodzin wymagających wsparcia.

Wśród realizatorów programu wiodącą rolę przypisano Samorządowi Województwa, którego zadania w tym obszarze realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Realizatorami programu są również:

- administracja samorządowa i jej jednostki organizacyjne,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- organizacje pozarządowe,
- administracja rządowa,

Program powstał w oparciu o wymianę doświadczeń i konsultacje powołanego Zespołu specjalistów z obszaru pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, profilaktyki i ochrony zdrowia, wspierania rodziny oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Cele Programu uwzględniają potrzeby wynikające z diagnozy problemów społecznych mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz założenia krajowych dokumentów odnoszących się do działań na rzecz włączenia społecznego.

W dokumencie został określony cel główny zdefiniowany jako:

Zwiększenie efektywności systemu pomocy i integracji społecznej.

Cel główny osiągnięty zostanie poprzez realizację pięciu celów operacyjnych:

- ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego,
- wsparcie rozwoju usług edukacyjnych i socjalnych dla osób starszych,
- rozwój systemu opieki i wsparcia nad rodziną i dzieckiem,
- inspirowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej,

- upowszechnienie metod i standardów pracy socjalnej poprzez kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej.

Wykres 1: Cel strategiczny oraz cele operacyjne Programu.

W ramach w/w celów zostały określone oraz wyznaczone działania, realizacja których wpłynie na poprawę efektywności systemu pomocy i integracji społecznej.

Warunkiem koniecznym skutecznej realizacji Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej jest prowadzenie systematycznego monitoringu, polegającego na kontroli jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Programie. Ocena realizowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych pozwoli na bieżącą analizę stopnia ich wykonania oraz wprowadzenie, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się w wyniku np.: zmiany regulacji prawnych czy też narastania zjawisk społecznych, ewentualnych korekt lub zmian w Programie.

Ocena programu zostanie dokonana w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami.

Monitoring obejmuje takie działania, jak:

- zbieranie danych dotyczących realizacji celu strategicznego oraz operacyjnych,
- prowadzenie analiz jakościowych i ilościowych wybranych wskaźników,
- przygotowywanie corocznych raportów z realizacji programu obrazujących stopień jego wdrożenia.
- planowanie zmian w programie.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby monitoringu programu. Kwestionariusze ankiety zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez poszczególne jednostki pomocy społecznej. Adresatami ankiet były ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu województwa świętokrzyskiego. Ankiety zostały wysłane łącznie do 116 jednostek, w tym do 102 ośrodków pomocy społecznej oraz 14 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Należy dodać, iż do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach (miasto na prawach powiatu) przesłano 2 ankiety dotyczące realizacji zadań gminy i powiatu. W monitoringu wzięło udział 116 instytucji, w tym: 102 ośrodków pomocy społecznej oraz 14 powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Raport jest wynikiem monitoringu realizacji Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej w roku 2015. Dane zawarte w niniejszym raporcie, celem dokonania analizy porównawczej zostały skonfrontowane z danymi obejmującymi rok 2014.

Raport powstał na podstawie informacji udostępnionych przez następujące instytucje: Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Ośrodki Pomocy Społecznej, Wojewódzki Urząd Pracy oraz Główny Urząd Statystyczny, a także na podstawie danych będących w posiadaniu ROPS m.in. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej.

Raport z monitoringu wdrażania w roku 2015 Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej na lata 2012-2017 stanowi zbiór danych zarówno policzalnych, jak i niepoliczalnych przedstawiających najważniejsze inicjatywy oraz przedsięwzięcia podjęte przez realizatorów w zakresie szeroko rozumianej pomocy i integracji społecznej. Stanowi bazę różnorodnych informacji dotyczących sytuacji społecznej regionu, wskazuje także obszary deficytowych działań, ale również obszary efektywnej interwencji służb pomocy i integracji społecznej w działaniach na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców regionu świętokrzyskiego.

I Ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego

Wykluczenie społeczne wydaje się być jednym z najważniejszych zagadnień komentowanych i dyskutowanych na forum Unii Europejskiej. Jego znaczenie w dużej mierze wynika z faktu dynamiki zjawiska polegającej na występowaniu coraz to nowych trendów, które pogłębiają skalę tego i tak już dotkliwego problemu.

Wykluczenie społeczne jest zagadnieniem niezwykle szerokim, pojawia się na różnych płaszczyznach życia ludzkiego, dotyka zarówno pojedyncze jednostki, jak również całe grupy oraz stanowi poważny problem, z którym boryka się nie tylko Polska, czy Unia Europejska, a cały świat⁵.

Zjawisko to jest procesem, wskutek którego dane jednostki są spychane na skraj społeczeństwa, co uniemożliwia im pełną w nim partycypację z uwagi na: ubóstwo, brak podstawowych kompetencji, brak możliwości uzupełnienia podstawowych kwalifikacji lub jako efekt dyskryminacji. Wieloaspektowość i dynamika zjawiska wykluczenia społecznego wymaga stosowania odpowiednich narzędzi służących analizie i monitorowaniu, a także usuwaniu jego przyczyn. Wymaga zintegrowanych działań obejmujących wszelkie aspekty życia społecznego – sferę społeczną, ekonomiczną, polityczną - które generują proces marginalizacji obszarów i ludzi.

Grupami społecznymi szczególnie zagrożonymi wykluczeniem są m.in.: osoby pozostające poza rynkiem pracy, dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych, dzieci z rodzin dzieci wychowujące się poza rodziną, kobiety samotnie wychowujące dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne, o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz opuszczające zakłady karne.

Biorąc pod uwagę przytoczone ryzyka analizie poddano jeden z głównych paramentów determinujący poziom zjawiska wykluczania społecznego tj. poziom i stopę bezrobocia będący najczęstszym powodem przyznania świadczeń pomocy społecznej. Analizie poddano dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach. Wynika z nich, iż na koniec 2015r. w regionie pozostało 66.131 osób bezrobotnych w tym:

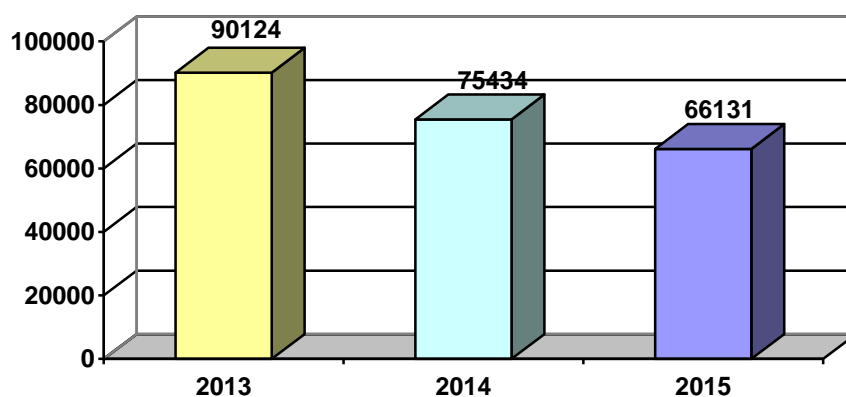
- 11.463 bezrobotnych do 25 roku życia (17,0% ogółu),
- 32.687 bezrobotnych kobiet (49,4%),
- 37.138 bezrobotnych zamieszkałych na wsi (56,2%),
- 57.157 bezrobotnych bez prawa do zasiłku (86,4%),
- 8.974 bezrobotnych z prawem do zasiłku (13,6%),

⁵ Frąckiewicz L., Zapobieganie wykluczeniu społecznemu., Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2005

- 3.734 bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki (6,3%),
- 4.191 bezrobotnych niepełnosprawnych (6,3%)⁶.

Dokonując porównania w/w danych z danymi obejmującymi rok 2014 można stwierdzić, iż liczba osób bezrobotnych w regionie na przestrzeni analizowanego okresu **zmniejszyła się o 12,3%**, choć dane statystyczne wskazują na proces wyhamowania tego procesu. W odniesieniu do grudnia 2014 roku **liczba bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich powiatach regionu**, przy czym najsilniejszy procentowy spadek odnotowano w powiecie: włoszczowskim - 31,1% (831 osób), sandomierskim - 22,9% (958 osób), kazimierskim - 16,9% (354 osoby) oraz koneckim i staszowskim - po 16,2% (1.017 osób i 589 osób).

Wykres nr 2. Liczba osób bezrobotnych w regionie na koniec 2013, 2014 i 2015r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

Należy odnotować, iż **poziom bezrobocia wyrażony liczbą osób bezrobotnych na koniec grudnia 2015 roku był najniższy od 1999 roku.**

Stopa bezrobocia będąca wielkością statystyczną opisującą nasilenie zjawiska bezrobocia w populacji na danym obszarze na koniec 2015r. wyniosła 12,5% i była wyższa od średniej krajowej wynoszącej 9,8%. Należy zaznaczyć, że w odniesieniu do grudnia 2014 roku stopa bezrobocia w regionie, jak i w kraju była niższa o 1,7 punktu procentowego.

Jedną z charakterystycznych cech świętokrzyskiego rynku pracy jest jego znaczne zróżnicowanie terytorialne, co znajduje odzwierciedlenie m. in. w wysokiej rozpiętości stopy bezrobocia pomiędzy poszczególnymi powiatami. Zróżnicowanie to utrzymuje się nawet w sytuacjach spadku bezrobocia. Niezmiennie od lat powiatami, na terenie których odnotowano najwyższą stopę bezrobocia były: skarżyski, opatowski, ostrowiecki, zaś najniższą w powiatach: buskim, Mieście Kielce i Pińczowskim. Mapa obrazuje sytuację.

⁶ Poziom i Struktura Bezrobocia w Województwie w 2014r. WUP Kielce 2015r.

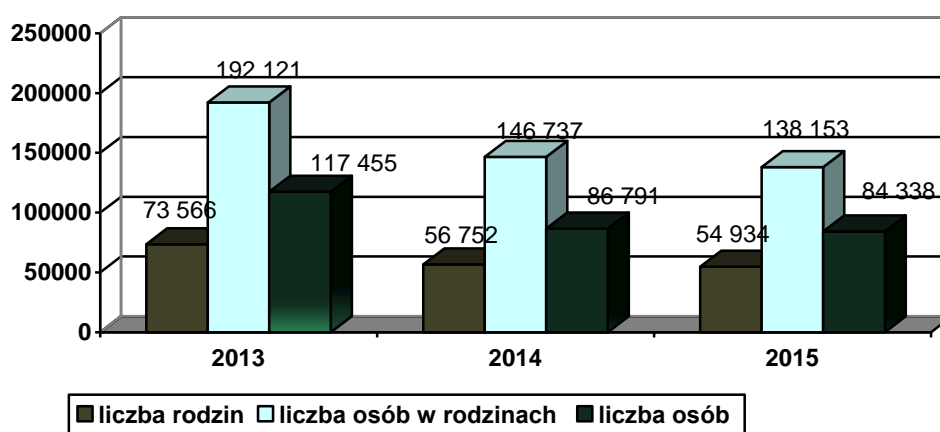
Mapa 1 . Stopa bezrobocia w regionie świętokrzyskim na dzień 31 grudnia 2015r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach..

Ważnym i dającym obraz sytuacji społecznej w regionie jest wskaźnik dotyczący liczby osób, rodzin i liczby osób w rodzinach, którym udzielono wsparcia i pomocy (bez względu na rodzaj, formę i źródło finansowania) w województwie świętokrzyskim.

Wykres 3. Liczba osób, rodzin oraz liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej w latach 2013 - 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

W świetle przedstawionych danych w okresie 2013-2015 nastąpił spadek liczby rodzin i osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej. W regionie świętokrzyskim w 2015r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało **84.338 osób**, co świadczy

o kontynuacji tendencji spadkowej w stosunku do lat poprzednich. Liczba rodzin, która otrzymała wsparcie i pomoc z zakresu świadczeń pomocy społecznej w roku 2015 wyniosła **54.934** i była niższa o 3% w stosunku do 2014r.

Zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej jest niewątpliwie korzystnym zjawiskiem, niemniej trend ten na przestrzeni okresu poddanemu analizie nie był tak wyraźny jak w latach poprzednich. Niewątpliwie od lat jest odnotowane silne zróżnicowanie przestrzenne natężenia osób korzystających z pomocy i wsparcia (bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania). Do powiatów w których odnotowano najwyższą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej zaliczamy: powiat kielecki **14.964** i miasto Kielce **13.046 osób**. Najmniej w powiecie: kazimierskim **1.285**, pińczowskim **1.941** i włoszczowskim **2.683 osób**.

Analizie poddano strukturę beneficjentów świadczeń pomocy społecznej w regionie według ekonomicznych grup wieku. Niepokój budzą dane wskazujące na fakt, iż głównymi odbiorcami pomocy społecznej są osoby w wieku produkcyjnym – stanowią 55% ogółu, przedprodukcyjnym – 29% oraz poprodukcyjnym 16%.

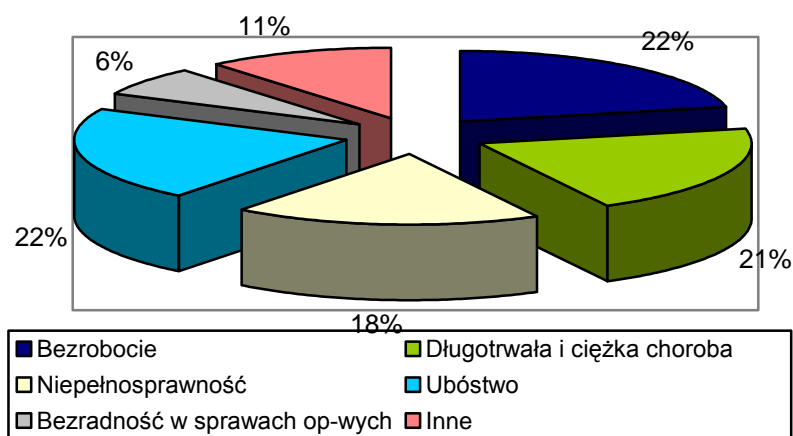
Struktura wsparcia oferowanego przez instytucje pomocowe dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oparta jest na podziale wszystkich rodzajów świadczeń na trzy główne kategorie: świadczenia pieniężne, świadczenia niepieniężne oraz usługi opiekuńcze.

Pomocy społecznej w różnych formach udziela się osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią samodzielnie znaleźć rozwiązania tej sytuacji. Główne powody ubiegania się o pomoc społeczną określa art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej. Należą do nich ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Możliwość uzyskania świadczeń z pomocy społecznej uzależniona jest od dwóch kryteriów, po pierwsze – wystąpienia w odniesieniu do osoby lub rodziny jednego z tzw. ryzyk socjalnych (dysfunkcji), drugie z nich stanowi kryterium dochodowe.

Dla podejmowanej interwencji w zakresie inkluzji społecznej istotnym jest określenie głównych przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną.

Wykres 4. Struktura najczęstszych powodów przyznawania pomocy społecznej w 2015r. w regionie świętokrzyskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Analizując problemy, które są najczęściej przesłanką udzielania świadczeń z pomocy społecznej w regionie można zauważyć pewne ogólne tendencje. Od wielu lat dominującym powodem udzielania pomocy społecznej jest bezrobocie (22%) oraz ubóstwo (22%), a w dalszej kolejności długotrwała i ciężka choroba (21% - wzrost z 19% w 2014r.) oraz niepełnosprawność (18%).

Tabela nr 1 prezentuje tendencje w zakresie liczby osób oraz liczby osób w rodzinach według najczęstszych powodów przyznania pomocy na przestrzeni lat 2014 i 2015r.

Tabela 1. Tendencje najczęstszych powodów udzielania pomocy rodzinom w latach 2014-2015 – świętokrzyskie.

Powód udzielania pomocy	Rok 2014	Rok 2015	Tendencja %
	Liczba rodzin	Liczba rodzin	
Bezrobocie	26 602	23 987	- 9,8
Ubóstwo	26 147	24 043	- 8,0
Długotrwała i ciężka choroba	23 132	22 775	- 1,5
Niepełnosprawność	22 017	20 434	- 7,2

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS

Okres poddany analizie charakteryzuje się korzystnymi tendencjami – zmniejszeniem liczby rodzin, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej. Rok 2015 jest kolejnym, w którym odnotowano zmniejszenie liczby rodzin ubiegających się o wsparcie z pomocy społecznej. Największy spadek nastąpił w przypadku liczby osób bezrobotnych – blisko 10%,

zaś najmniejszy w przypadku ubiegania się o pomoc z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby – 1,5%.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym zakres i skalę wykluczenia społecznego jaki został określony w Programie jest: wysokość nakładów i środków przeznaczonych na pomoc finansową dla rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej.

Obecny system pomocy społecznej funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, według której został dokonany podział na świadczenia pieniężne i niepieniężne. Prawo do świadczeń w tym systemie przysługuje osobom i rodzinom, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podstawowym warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie, a w przypadku świadczeń pieniężnych - dochód, którego wysokość nie przekracza kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej .

Pierwszy wykaz świadczeń stanowią świadczenia o charakterze pieniężnym. W ramach pomocy o charakterze pieniężnym możemy wyróżnić zasiłki stałe, okresowe, celowe i specjalne zasiłki celowe, zasiłki na ekonomiczne usamodzielnienie.

Tabela 2. Wysokość wypłaconego zasiłku okresowego, stałego oraz celowego w regionie w 2014 i 2015r.

Rok	Zasiłek okresowy z tytułu:				Zasiłek Celowy (zł)	Zasiłek stały (zł)
	Bezrobocia (zł)	Długotrwałej i ciężkiej choroby (zł)	Niepelnosprawności (zł)	możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego (zł)		
2014	21 619 856	1 972 965	1 466 743	25 704	25 676 972	41 568 974
2015	19 842 669	1 903 747	1 532 593	11 484	25 055 736	49 410 086

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS oraz sprawozdań MPIPS-03.

Zasiłek okresowy jest świadczeniem pieniężnym pomocy społecznej przyznawanym dla osób i rodzin bez dochodów lub o dochodach niższych niż ustawowe kryterium oraz zasobach pieniężnych nie wystarczających na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych.

Dane zebrane z tabeli nr 2 wskazują na wystąpienie w analizowanym okresie korzystnych tendencji w zakresie struktury, wysokości oraz liczby osób korzystających z zasiłku okresowego.

Liczba osób, które w 2015 roku korzystały z zasiłków okresowych wyniosła **14.767**. W 2015 roku odnotowano spadek liczby osób korzystających z zasiłków okresowych o **8,5%** jak również spadek liczby świadczeń zasiłków okresowych o **-9,8%** w stosunku do 2014 roku.

Wysokość wypłaconych zasiłków okresowych na przestrzeni 2014 i 2015r. także uległa zmniejszeniu o nieznacznie ponad 7%, przy czym najkorzystniejsze zmiany nastąpiły w wysokości wypłaconego zasiłku z tytułu: możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego – minus 55%, bezrobocia – minus 8,2% oraz długotrwałej i ciężkiej choroby – minus 3,5%. Jedynie w zakresie wypłaconego zasiłku z powodu niepełnosprawności został odnotowany wzrost na poziomie 4,2%.

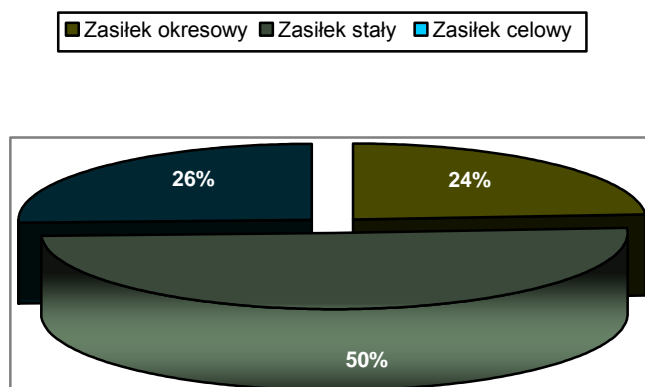
Innym typem świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej jest zasiłek celowy. Jest przyznawany na ściśle określony cel: na część lub całość pokrycia kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Liczba osób, które w 2015 roku otrzymały wsparcie w postaci zasiłku celowego wyniosła **34.395 osób**, co stanowiło o nieznacznym – wynoszącym 0,2% spadku liczby osób którym przyznano ww. zasiłek.

Wysokość wypłaconych świadczeń zasiłku celowego w regionie na przestrzeni analizowanego okresu utrzymała się na podobnym poziomie.

Koleją formą pieniężnego świadczenia z pomocy społecznej jest zasiłek stały, przysługujący osobom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i nie posiadają własnych środków utrzymania. W przypadku omawianego świadczenia rok 2015 był kolejnym z rzędu, w którym nastąpił wzrost liczby osób, liczby świadczeń oraz kwoty wydatkowanej na zasiłki stałe. Wzrost liczby osób, które otrzymały zasiłek stały w 2015 roku w stosunku do 2014 roku, wyniósł **1,8%**, a liczby świadczeń **2,6%**. W ubiegłym roku w regionie wypłacono kwotę zasiłku stałego w wysokości **49.410.086zł (słownie: czterdzieści dziewięć milionów czterysta dziesięć tysięcy osiemdziesiąt sześć zł)**, co stanowiło aż 19% wzrost w stosunku do roku 2014.

Uwagę zwraca terytorialne zróżnicowanie liczby beneficjentów zasiłków pieniężnych pomocy społecznej. Powiat kielecki oraz miasto Kielce charakteryzowało się największą (odpowiednio: 9.999 i 5.681 osób) , zaś powiat kazimierski i pińczowski (odpowiednio 919 i 873 osoby) najmniejszą liczbą odbiorców wsparcia finansowego pomocy społecznej.

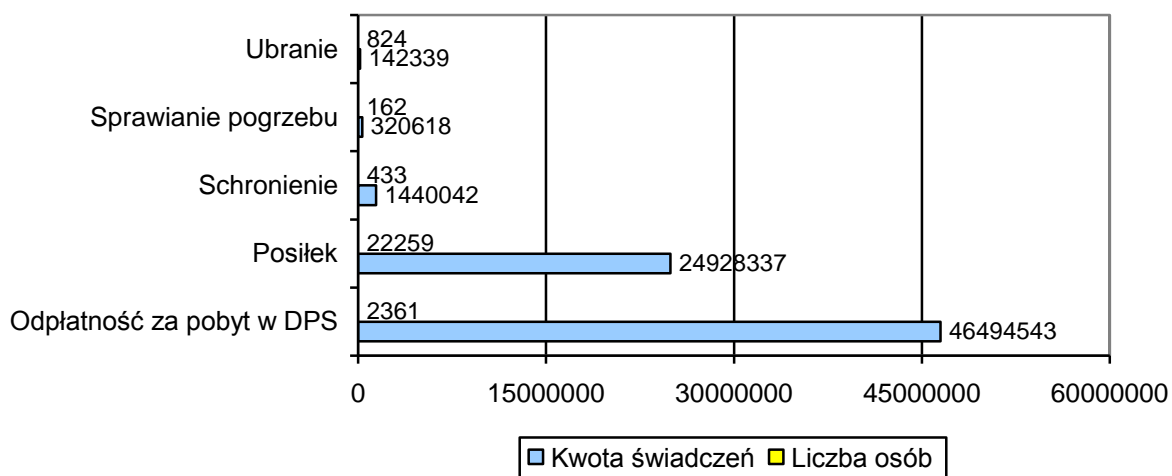
Wykres 5. Struktura wypłaconych zasiłków w 2015r. w regionie świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS oraz sprawozdań MPIPS-03

Druga lista obejmuje świadczenia o charakterze niepieniężnym. Wśród tego rodzaju świadczeń należy wymienić świadczenia usługowe, rzeczowe - pierwszej potrzeby, jak również o charakterze instytucjonalnym.

Wykres 6. Świadczenia niepieniężne z zakresu pomocy społecznej w 2015r. w regionie świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie sprawozdania MPIPS03 za 2015r.

Liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne na przestrzeni analizowanego okresu roku w regionie świętokrzyskim uległa 8,2% zmniejszeniu i wynosiła 44.467 osób, z czego najwięcej beneficjentów zamieszkiwało Miasto Kielce (10.714) oraz powiat kielecki (6.380), zaś najmniej powiat pińczowski (936) i kazimierski (595).

Na podstawie sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej MPiPS03 za rok 2015 zostały określone świadczenia pomocy społecznej generujące największe wydatki w strukturze świadczeń niepieniężnych:

- odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej – **46.494.546** zł. – odnotowano wzrost wydatków w stosunku do 2014r. o nieznacznie ponad 9%.
- koszt wydania posiłku – **24.928.337** zł odnotowano istotne – 30% zmniejszenie wydatków w stosunku do 2014r.
- koszt udzielenia schronienia – **1.440.042** zł odnotowano wzrost wydatków w stosunku do 2014r. o nieznacznie powyżej 7%.
- koszt sprawienia pogrzebu – **320.618** zł – nastąpił wzrost kosztów świadczenia o 7%.

Zapewnienie zrównoważonego dostępu do świadczeń pomocy społecznej stanowi ustawowy obowiązek państwa i jednostek samorządu terytorialnego, zaś skuteczny system obejmujący jednostki świadczące pomoc stanowi jeden z najważniejszych czynników zwalczania oraz przeciwdziałania zjawiskom marginalizacji i wykluczenia społecznego. Dlatego też wskaźnikiem, który w Programie został wyznaczony jako cele oceny zasobów i możliwości wsparcia osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym jest poziom rozwoju infrastruktury społecznej czyli urządzeń, instytucji oraz placówek służących zaspokajaniu potrzeb jednostek i gospodarstw domowych oraz społeczności lokalnych. Do infrastruktury pomocy społecznej zaliczyć należy m.in.: domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione, placówki wsparcia dziennego placówki opiekuńczo-wychowawcze, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej.

Zadania pomocy społecznej realizowane są w oparciu o istniejące zaplecze infrastrukturalne. Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonują 102 ośrodki pomocy społecznej realizujące zadania ustawowe w zakresie pomocy społecznej na terenie gmin i 13 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Kielcach realizujący zadania zarówno gminy, jak i powiatu. Na szczeblu samorządu województwa realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach. Jednostki te w realizacji swoich zadań podejmują współpracę z wieloma instytucjami pomocy i wsparcia prowadzonymi zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i organizacje pozarządowe.

W regionie świętokrzyskim w 2015 roku funkcjonowało 320 placówek i instytucji pomocy społecznej. Na przestrzeni analizowanego okresu odnotowano wzrost liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych, ośrodków interwencji kryzysowej oraz mieszkań chronionych. Natomiast zmniejszyła się liczba placówek wsparcia dziennego.

W 2015r. w regionie funkcjonowało:

- **38 domów pomocy społecznej.** Liczba oferowanych miejsc w tego typu ośrodkach wsparcia wyniosła **3.479**, natomiast liczba osób umieszczonych w DPS to **3.452** osoby.
- **36 środowiskowych domów samopomocy.** Liczba miejsc w ŚDS w roku 2015 ukształtowała się na poziomie **952**, natomiast liczba osób korzystających wyniosła **1.065**.
- **6 dziennych domów pomocy.** Liczba miejsc w domach w 2015 roku wyniosła **170**, a liczba osób korzystających z pomocy DDP uplasowała się na poziomie **193**.
- **21 ośrodków wsparcia** skierowanych do osób bezdomnych. Liczba oferowanych miejsc przez noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych wyniosła **601**, zaś liczba korzystających była ponad dwukrotnie wyższa i wyniosła **1.518 osób**.
- **14 klubów samopomocy.** Liczba miejsc w tego typu placówkach wyniosła **489**, z oferowanej pomocy skorzystało **542** osoby.
- **31 mieszkań chronionych.** Placówki łącznie oferowały **159** miejsc, skorzystało z nich **138** osób.
- **12 jednostek specjalistycznego poradnictwa.** Z oferty placówek skorzystało **2.803** beneficjentów.
- **13 Ośrodków Interwencji Kryzysowej oraz Punktów Interwencji Kryzysowej*.** Placówki oferowały łącznie **45** miejsc, liczba osób objętych wsparciem w 2014 r. wyniosła **649** osób
- **53 Placówki Wsparcia Dziennego.** Placówki dysponowały **2.034** miejscami, zaś liczba beneficjentów wyniosła **2.025** osób.
- **46 Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych.** Placówki oferowały **606** miejsc, z których skorzystało **617** beneficjentów.
- **Ośrodek Adopcyjny** – prowadzony przez samorząd województwa.
- **6 Centrów Integracji Społecznej** -liczba uczestników zajęć w CIS to **549** osób.
- **13 Klubów Integracji Społecznej** - liczba uczestników zajęć w roku to **2.772** osób.
- **26 Warsztatów Terapii Zajęciowej.** Z zajęć w warsztatach korzystało w 2015 r. **1.393** osób.
- **4 Zakłady Aktywności Zawodowej** – ich działalność finansowana jest ze środków PFRON oraz środków samorządu Województwa Świętokrzyskiego.
- **7 klubów pracy.**
- **7 inkubatorów przedsiębiorczości.**

- **4 dzienne domy opieki dla seniorów** – utworzone w ramach programu „Senior Wigor”.

Zasoby infrastrukturalne pomocy społecznej regionu Świętokrzyskiego, na koniec 2015 roku, zapewniały: **8.535** miejsc, tj. o **59** więcej w porównaniu do 2014r.

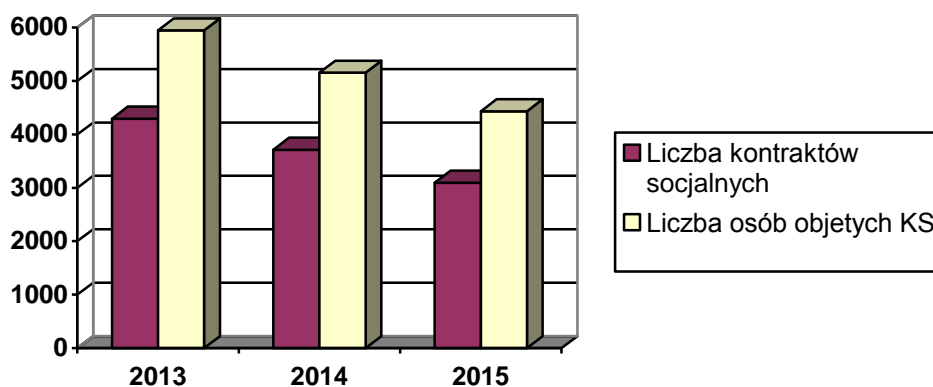
Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż liczba korzystających z ośrodków wsparcia tj. noclegowni, domów oraz schronisk dla bezdomnych była ponad dwa i pół krotnie większa, niż liczba miejsc w tych placówkach, co sugeruje iż infrastruktura w zakresie wsparcia osób bezdomnych jest niewystarczająca w stosunku do rzeczywistych potrzeb. Podobna sytuacja, choć w mniejszym zakresie została odnotowana w przypadku środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pomocy oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.⁷ Ustawa o pomocy społecznej wskazuje na kontrakt socjalny jako jedno z narzędzi pracy socjalnej wpisujący się w paradygmat aktywnej polityki społecznej. Umożliwia uaktywnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz marginalizacją, wskazuje osobie lub rodzinie kierunki działań umożliwiających wyjście z trudnej sytuacji, mobilizuje do własnej aktywności, co w dalszej perspektywie ułatwia im uniezależnienie się od wsparcia z pomocy społecznej. Kontrakt socjalny stanowi umowę zawartą przez pracownika socjalnego z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Na przestrzeni 2014 i 2015r. obserwujemy systematyczne zmniejszanie liczby zawartych kontraktów socjalnych i osób nimi objętych. Dane dotyczące liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz liczby osób objętych kontraktem socjalnym wskazują, iż w 2015 roku w stosunku do roku poprzedzającego odnotowano mniejszą liczbę zawartych kontraktów socjalnych o blisko **17%**, zmniejszyła się również o niemalże **14%** liczba osób objętych tego typu instrumentem aktywizacyjnym.

Wykres 7. Liczba zawartych kontraktów oraz osób objętych kontraktem socjalnym na przestrzeni lat 2013– 2015 w regionie świętokrzyskim.

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS

Jednym z kluczowych elementów systemu przeciwdziałania i ograniczania wykluczenia społecznego jest opracowywanie na poziomie lokalnym dokumentów o charakterze strategicznym: programów pomocy społecznej, integracji osób i rodzin szczególnego ryzyka, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy. Obowiązek opracowania przez gminy i powiaty strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem:

- w przypadku gminy: programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- w przypadku powiatu: programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,

wynika z zapisów ustawy o pomocy społecznej. Ze względu na indywidualny charakter wykluczenia społecznego programy powinny być oparte o szczegółową diagnozę sytuacji szczebla lokalnego oraz oferować usystematyzowaną, długoterminową koncepcję rozwoju pomocy społecznej na danym terenie.

Tabela 3. Opracowane programy z zakresu pomocy społecznej przez świętokrzyskie powiaty i gminy

	Nazwa programu	2014		2015	
		Liczba opracowanych programów	% ogółu	Liczba opracowanych programów	% ogółu
GMINA	Program pomocy społecznej	4	3,92	4	3,92
	Program integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka	5	4,90	5	4,90
POWIAT	Program pomocy społecznej	3	21,42	2	14,28
	Program integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka	2	14,28	3	21,42
	Program przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy	6	42,85	5	35,57

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Z danych nadesłanych przez respondentów wynika, iż na przestrzeni 2014 i 2015r. nie uległa zmianie liczba gmin posiadających opracowany program pomocy społecznej oraz program integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Na koniec 2015 roku jedynie cztery gminy regionu tj. 3,92% posiadało opracowany **program pomocy społecznej**: gmina Jędrzejów, Starachowice, miasto Kielce oraz Oleśnica. Do przykładowych inicjatyw podejmowanych w ramach niniejszych programów zalicza się:

- promocję i rozwój nowatorskich form pracy socjalnej,
- diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych,
- realizacja programów aktywizujących i wspierających osoby zależne,.
- działania promocyjne i pomocowe dla rodzin naturalnych ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych.

Respondenci oszacowali koszty realizacji działań wynikających z programów na łączną kwotę **36.607.127zł**, (słownie: **trzydzieści sześć milionów** sześćset siedem tysięcy sto dwadzieścia siedem zł) co było wartością wyższą o blisko 9 % niż w roku 2014. .

Liczba gmin posiadających opracowany Program integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka na przestrzeni lat 2014 i 2015 nie uległa zmianie i wyniosła 5 gmin (tj.4,9% ogółu gmin w regionie). Dane ankietowe wskazują, iż w 2015r. gminy: Jędrzejów, Nagłowice, Starachowice, Kunów oraz miasto Kielce wskazało na opracowanie takiego programu. Do przykładowych inicjatyw podejmowanych w ramach programów zalicza się m.in.:

- współpracę z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, Bankiem Żywności, Kościołem.

- ochronę osób z zaburzeniami psychicznymi,
- rozwój zaplecza instytucjonalnego wsparcia dziennego.

Koszt przedsięwzięć realizowanych w ramach programów integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka pomimo niezmiennej liczby gmin uległ na przestrzeni dwóch lat 23,5% zmniejszeniu - wyniósł łącznie: **28.020.187zł (słownie: dwadzieścia osiem milionów dwadzieścia tysięcy sto osiemdziesiąt siedem zł)**,

Analogicznie, sytuacja na poziomie samorządu powiatu przedstawia się następująco:

Liczba powiatów dysponujących uchwalonymi powiatowymi programami pomocy społecznej w 2015r. wyniosła zaledwie 2, były to powiaty: Opatowski i Buski. Inicjatywami wskazanymi w realizacji programów były:

- rozwój integracji międzypokoleniowej,
- diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych,
- podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej celem podniesienia jakości pracy socjalnej.

Koszt realizowanych przez powiaty działań w ramach programów w 2015r. wyniósł **12.500zł (słownie: dwanaście tysięcy pięćset zł)**.

Z kolei **Powiatowe programy integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka** opracowały 3 powiaty: powiat konecki, sandomierski, opatowski. Przykładowe działania obejmowały m.in.:

- współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi oraz Kościołem,
- organizowanie poradnictwa specjalistycznego,
- działania mające na celu minimalizację obszarów ryzyka rodzin zastępczych, oraz usamodzielnionych wychowanków poprzez wsparcie finansowe.

Z zebranych ankiet wynika, iż 5 powiatów: jędrzejowski, starachowicki, kazimierski, konecki, kielecki opracowały **Powiatowe programy przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy**. Powiaty w ramach programów podejmowały działania takie jak:

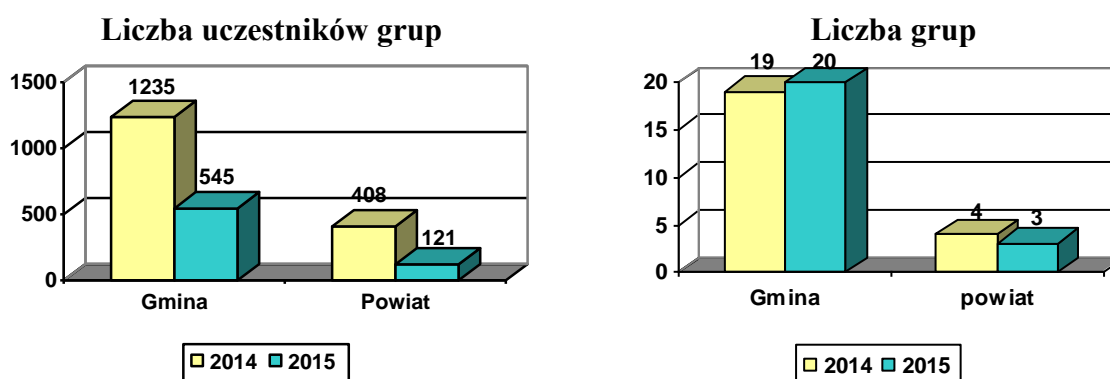
- zwiększenie uczestnictwa w zatrudnieniu osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych z rynku pracy.
- kształtowanie postaw adaptacyjności i mobilności na rynku pracy.
- wsparcie młodzieży wchodzącej na rynek pracy oraz osób po 50 roku życia.
- rozwój poradnictwa zawodowego.
- zwalczanie dyskryminacji na rynku pracy.

Na realizację programów przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy powiaty wydatkowały łącznie kwotę **44.284.539 zł** (słownie: **czterdzieści cztery miliony dwieście osiemdziesiąt cztery tysiące pięćset trzydzieści dziewięć zł**) tj. o **13%** mniej niż w roku 2014.

Należy zwrócić uwagę na zmianę w proporcjach źródeł środków finansowych przeznaczonych na realizację programów. W roku 2014 działania realizowane były w zdecydowanej większości ze środków EFS, następnie innych środków, budżetu powiatów, zaś w roku 2015 aż **44%** stanowiły „środki inne”, zaś po **28%** środki powiatów oraz EFS.

Jedną z form aktywnego przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, którą poddano analizie jest liczba i zakres funkcjonowania grup samopomocowych będących dobrowolnymi najczęściej luźnymi zgromadzeniami osób, których aktywne działanie skierowane jest na wspólne pokonywanie trudności, problemów dotyczących ich samych bezpośrednio albo ich bliskich. Pomimo niewątpliwych zalet i korzyści wynikających z inicjowania działań samopomocowych wciąż tego typu przedsięwzięcia są słabo znane i doceniane. Związki samopomocowe stanowią istotne uzupełnienie i wsparcie profesjonalnej pomocy społecznej. Dane za okres lat 2014 – 2015 wskazują jedynie na nieznaczne różnice w zakresie wzrostu popularności tej formy pomocy. Respondenci wykazali, iż na poziomie gmin została utworzona jedna nowa grupa samopomocowa. Odwrotna sytuacja wystąpiła w przypadku powiatów – zmniejszyła się o jedną liczbę grup samopomocowych. W analizowanym okresie wystąpiło niekorzystne zjawisko – zmniejszenie liczby uczestników grup samopomocowych na poziomie gminy i powiatu. W przypadku grup zawiązywanych na poziomie gmin odnotowano aż 55% zmniejszenie uczestników. Analizowany wskaźnik jeszcze mniej korzystnie wygląda w przypadku samorządów powiatowych – odnotowano spadek o 70% liczby uczestników grup samopomocowych.

Wykres 8. Liczba uczestników oraz grup samopomocowych w regionie.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie jest **liczba partnerstw i instytucji zaangażowanych w partnerstwa** w zakresie systemowych rozwiązań dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Partnerstwo jako model działania wpisuje się na stałe we współczesną rzeczywistość społeczną. Rozwiązywanie problemów społecznych, tworzenie nowych pomysłów, innowacyjność w działaniu wymaga podejścia wieloaspektowego i kompleksowego. Współdziałanie, wymiana informacji między partnerami są niezbędne do osiągnięcia zakładanych celów.

Ustawa o pomocy społecznej zakłada, że administracja publiczna będzie współpracowała z innymi podmiotami na zasadzie partnerstwa. Należy stwierdzić, iż zawiązywanie partnerstw stanowi obecnie jedno z najważniejszych zadań demokracji partycypacyjnej. Inicjowanie działalności partnerstw jest rzeczą trudną i złożoną, niemniej przynosi określone korzyści wszystkim jego uczestnikom, dostarcza rezultaty, których nie osiągnąłby pojedynczy partner oraz redukuje powielanie wysiłku, który byłby niezbędny do wykonania tego samego zadania niezależnie przez każdego z partnerów.⁸

Skuteczność partnerstw w głównej mierze zależy od liczby zaangażowanych partnerów oraz podmiotów zainteresowanych poprawą funkcjonowania danej przestrzeni.

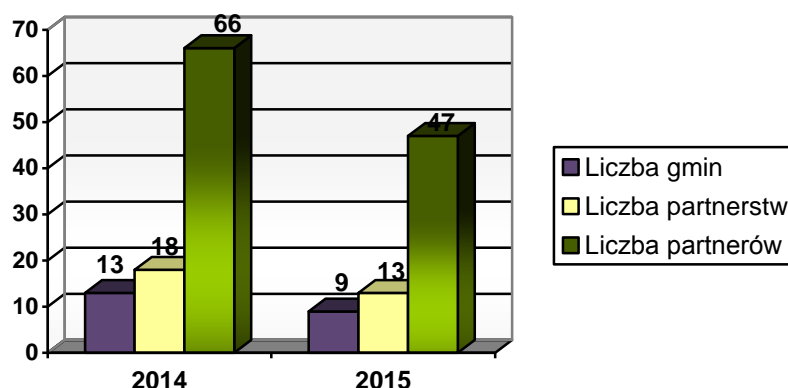
Pomimo niewątpliwych korzyści wynikających z zawiązywanych partnerstw w regionie świętokrzyskim partnerstwa lokalne wciąż nie stanowią popularnej formy działania.

W 2015r. 9 gmin (8,8% ogółu) zawiązało 13 partnerstw, w których zaangażowanych było 47 instytucji. Zawiązane partnerstwa w głównej mierze dotyczyły działań mających na celu aktywizację społeczną i zawodową, realizację projektów finansowanych ze środków UE dotyczących wsparcia osób bezrobotnych w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz organizowanie pomocy żywnościowej dla potrzebujących.

Gminami, które zaangażowały się w partnerstwa były: Małogoszcz, Sędziszów, Kielce, Ożarów, Ćmielów, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko Kamienna, Mirzec, Starachowice (10 gmin).

⁸ M. Jamrozik, M. Zmysłowski „Partnerstwo bez granic” CPE, Warszawa 2010, str. 11.

Wykres 9. Liczba świętokrzyskich gmin, w których zostały zawiązane partnerstwa i uczestniczących w nich partnerów – lata 2014-2015.

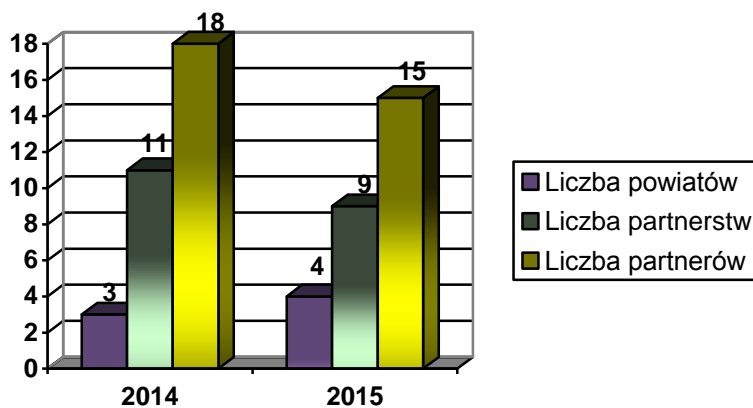
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Tendencja spadkowa została odnotowana także w zakresie liczby partnerstw zawiązywanych na poziomie powiatów. Według respondentów z 14 powiatów wynika, iż liczba powiatów angażujących się w działalność partnerską uległa niewielkiej zmianie - wzrosła o jeden powiat. Pomimo tego zmniejszyła się liczba zawiązanych partnerstw z 11 w roku 2014 do 9 w roku 2015 (minus 18%) oraz liczba partnerów z 18 (minus 16,6%).

Partnerstwa dotyczyły m.in. realizacji działań na rzecz rynku pracy i polityki społecznej, aktywizacji osób starszych, rozwoju gospodarki społecznej oraz przeciwdziałania przemocy i wykluczenia społecznego.

Partnerstwa w zakresie systemowych rozwiązań na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym zostały zawiązane przez powiaty: buski, konecki, sandomierski miasto Kielce.

Wykres 10. Liczba świętokrzyskich powiatów, w których zostały zawiązane partnerstwa i uczestniczących w nich partnerów.

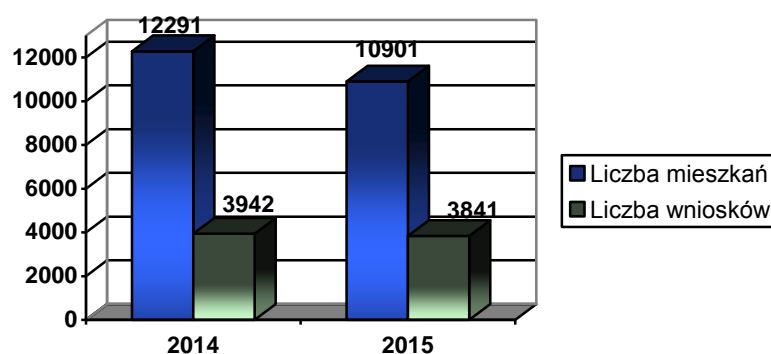

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Ważnym wskaźnikiem poddanym analizie jest sytuacja mieszkaniowa w regionie świętokrzyskim.

W 2015 roku liczba wszystkich mieszkań w świętokrzyskim stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych bądź spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego wyniosła **10 901**. Są to mieszkania znajdujące się w budynkach stanowiących w całości własność gminy oraz mieszkania będące własnością gminy, ale znajdujące się w budynkach stanowiących nieruchomości wspólne, a także mieszkania stanowiące własność Skarbu Państwa, ale nadal były zarządzane przez gminę.

Wykres 11. Liczba mieszkań w regionie oraz liczba wniosków o mieszkanie komunalne w latach 2014 i 2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS

W 2015 roku liczba mieszkań komunalnych w zasobach świętokrzyskich gmin zmalała o **-11,3%** w odniesieniu do 2014 roku. Obserwowany jest również spadek o **-2,3%** liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne (z **3 935** w roku 2014 do **3 841** w roku 2015).

Liczba mieszkań socjalnych, które gminy wynajmują, bądź mogą wynająć na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego w 2015 roku wyniosła **2.749**. W 2015 roku odnotowano nieznaczny spadek wynoszący **-1,2%** w stosunku do 2014 roku gdzie liczba mieszkań **wynosiła 2.783**.

Natomiast liczba osób, które w skali całego regionu oczekują na najem mieszkania socjalnego wyniosła **2.743** więcej o **6,2%** niż w 2014 roku, gdzie liczba osób oczekujących wyniosła **2.571** osób.

Istotnym z punktu widzenia planowania rozwoju infrastruktury mieszkalnej dla osób z kręgów ryzyka socjalnego jest przeprowadzanie analiz i badań w zakresie rozpoznawania

potrzeb i zasobów mieszkaniowych. Respondenci wskazali, iż 16 gmin (o 3 więcej niż w roku 2014) przeprowadziło badania w tym zakresie. Należały do nich: Pacanów, Małogoszcz, Oksa, Kazimierza Wielka, Chmielnik, Łopuszno, Raków, Sitkówka-Nowiny, Zagnańsk, Końskie, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Zawichost, Mirzec, Starachowice, Moskorzew.

II. Wsparcie rozwoju usług socjalnych i edukacyjnych dla osób starszych

Postępujące procesy starzenia się społeczeństwa stanowią jedno z najważniejszych zjawisk społecznych współczesnego świata. Proces demograficzny związany ze zwiększeniem udziału osób starszych w populacji cechuje się coraz większą dynamiką. W ostatnich latach wskaźnik starzenia się w Polsce z roku na rok wzrasta, przy jednoczesnym spadku przyrostu naturalnego oraz wydłużeniu średniej długości życia - stanowi istotne wyzwanie dla polityki społecznej.

Zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczeństwie (15% w 2002 r. i 16,9% w 2010 r., prognoza GUS na 2035 r. – 26,7%) oraz zmiany w tradycyjnym modelu rodziny skutkują coraz większym zapotrzebowaniem na różnorodne usługi społeczne na rzecz osób starszych, zarówno o charakterze aktywizującym, jak i wspomagająco-opiekuńczym.

Zmiany demograficzne oprócz wielu zagrożeń, do których zaliczyć należy przede wszystkim: obciążenie systemów emerytalnych i zabezpieczenia społecznego, braki na rynku pracy, zapotrzebowanie na większą liczbę wykwalifikowanych przedstawicieli zawodów ochrony zdrowia oraz na usługi opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej; stanowią szansę na rozwój nowych gałęzi przemysłu i usług. Istnieje potrzeba opracowania szerokiego wachlarza nowych usług i technologii, które mogłyby pomóc starszym osobom zachować samodzielność mogłyby zmienić sposób świadczenia usług opieki lub stworzyć bardziej spersonalizowane usługi odpowiadające konkretnym potrzebom beneficjentów.

O ile zadaniem państwa jest przede wszystkim stworzenie odpowiednich ram prawnych, instytucjonalnych dla realizacji polityki społecznej wobec ludzi starych i realnych oraz efektywnych zasad jej finansowania na szczeblu samorządowym, o tyle najwłaściwszym poziomem do realizacji tej polityki jest poziom lokalny⁹, gdyż tu właśnie zostały skoncentrowane relatywnie najlepsze możliwości wykorzystania kapitału społecznego z myślą o ludziach starych oraz kapitału ludzkiego i społecznego samych seniorów.

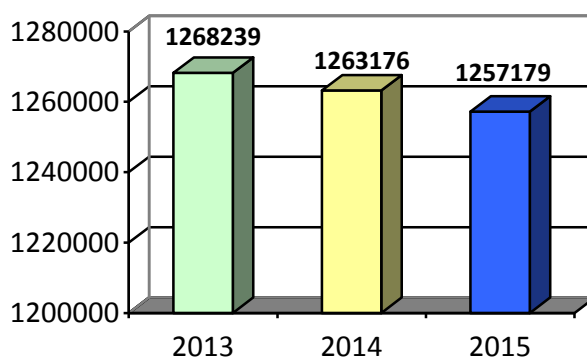
Podejmowanie konkretnych działań wobec osób starszych powinno dokonywać się w ramach stałego monitoringu zmian, jakie zachodzą w tej grupie społecznej, gdyż zjawisko starzenia się społeczeństwa jest dynamicznie zmieniającym się w czasie procesem.

⁹ Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce – Instytut pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Warszawa 2012r.

Szczegółowej analizie zostały poddane działania podejmowane w ramach realizacji priorytetu II: **Wsparcie rozwoju usług socjalnych i edukacyjnych dla osób starszych**.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż na koniec 2014r. region świętokrzyski zamieszkiwało **1.257.179** osób. Tendencją zarysowującą się od lat w regionie świętokrzyskim jest **systematyczne zmniejszanie się ogólnej liczby mieszkańców**. Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba mieszkańców świętokrzyskiego zmniejszyła się o **11.060** osób. Przyczyną takiego stanu rzeczy są migracje oraz ujemny przyrost naturalny oznaczający przewagę zgonów nad urodzeniami żywymi.

Wykres 12. Liczba mieszkańców regionu świętokrzyskiego w latach 2013-2015

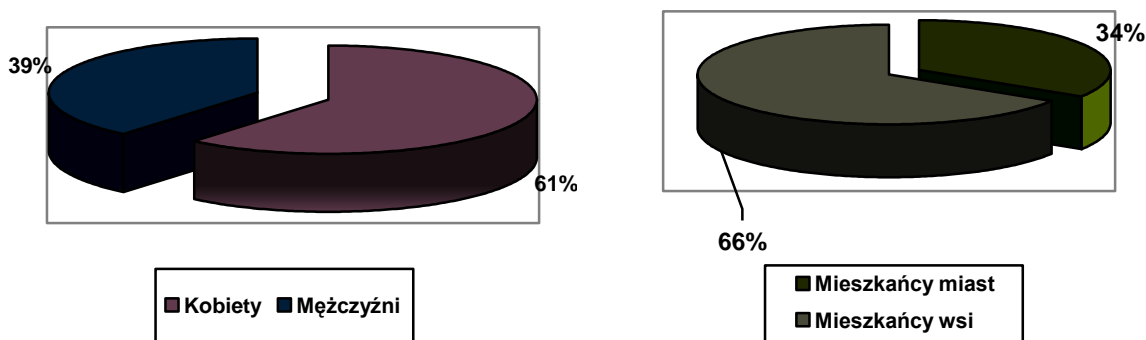
Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych GUS.

Istnieje wiele miar i klasyfikacji stopnia zaawansowania starzenia populacji takich, jak struktura ludności w podziale na biologiczne grupy wieku, udział ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem czy mediana wieku ludności.

Udział osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni powyżej 65 r.ż; kobiety powyżej 60 r.ż.) w ogólnej liczbie mieszkańców regionu na koniec 2015r. był nieznacznie wyższy niż w roku 2014 i wyniósł 21%.

Struktura ludności w ujęciu płci nie uległa większym zmianom. Podobnie, jak w latach poprzednich, nieznaczną większość mieszkańców regionu świętokrzyskiego w wieku powyżej 65 roku życia stanowiły kobiety, których udział kształtował się na poziomie blisko 61%.

Wykres 13. Udział osób powyżej 65 roku życia ze względu na płeć i miejsce zamieszkania w regionie świętokrzyskim.

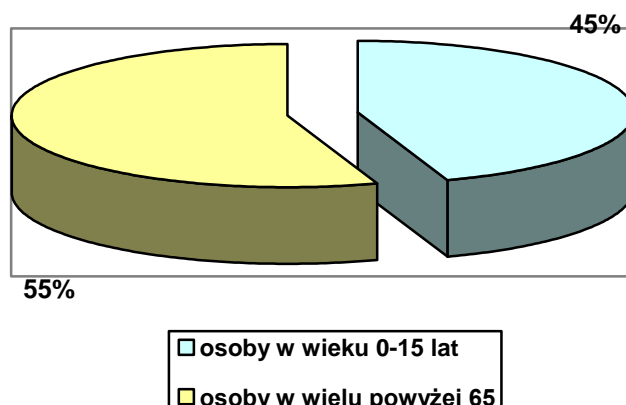
Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie GUS.

Jednym ze wskaźników obrazujących sytuację demograficzną jest mediana wieku określająca przeciętny wiek osób w danej zbiorowości np. zamieszkującej określony region. Mediana wieku ludności w naszym regionie wyniosła odpowiednio w przypadku miast 42 lata, zaś wsi 39 lat.

Przemiany związane ze strukturą wiekową społeczeństwa są jednym z najistotniejszych elementów procesów ludnościowych. Poddając analizie dane Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż niekorzystne procesy demograficzne – udział osób w wieku powyżej 65 roku życia w ogóle społeczeństwa w regionie wyniósł 17,1% i jest wyższy niż średnia krajowa wynosząca 15,8%, co jednoznacznie oznacza, że niekorzystne procesy demograficzne silniej zaznaczają się w regionie świętokrzyskim niż w pozostałych regionach kraju.

Jednym ze wskaźników świadczących o procesie starzenia się społeczeństwa jest rosnąca liczba osób w wieku powyżej 65 lat do liczby dzieci i młodzieży w wieku do 15 roku życia. Tylko na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób najstarszych przypadających na 100 najmłodszych zwiększyła się ze 110 do 124. Wskaźnik ten jest znacząco wyższy niż średnia krajowa wynosząca 105. Sytuację obrazuje wykres nr 14.

Wykres 14. Świętokrzyskie - udział osób w wieku powyżej 65 r.ż. w stosunku do osób do 15 r.ż. – 2015r.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie GUS.

Osoby starsze stanowią grupę szczególnie zagrożoną zjawiskiem wykluczenia społecznego, dlatego też zarówno instytucje publiczne jak i organizacje pozarządowe starają się wychodzić naprzeciw potrzebom osób w wieku emerytalnym, aby jak najdłużej były aktywnymi członkami społeczeństwa.

Do wskaźników realizacji priorytetu, które podlegają monitoringowi należy m.in. wielkość instytucjonalnego zaplecza dla osób starszych w regionie. Przez powyższe należy rozumieć liczbę:

- domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych ,
- środowiskowych domów samopomocy,
- zakładów opiekuńczo – leczniczych,
- hospicjów,
- klubów seniora,
- uniwersytetów trzeciego wieku,
- mieszkań chronionych/wspomaganych dla osób starszych,
- rodzinnych domów opieki.

Tabela nr 4 przedstawia zasoby instytucjonalne pomocy społecznej regionu dla osób starszych.

Tabela 4. Świętokrzyskie zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia dla osób starszych w 2015r.

L.p.	Rodzaj placówki	Liczba placówek
1.	Domy Pomocy Społecznej dla osób starszych	10
2.	Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	14
3.	Dzienne domy pomocy	4
4.	Rodzinne domy pomocy	8
5.	Środowiskowe Domy Samopomocy	22
6.	Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze	12
7.	Hospicja i zespoły opieki paliatywnej	22
8.	Mieszkania chronione dla osób starszych	7
9.	Rodzinne domy opieki	10
10.	Uniwersytety Trzeciego Wieku	11
11.	Kluby seniora	50

Źródło: Raport z monitoringu Świętokrzyskiego Programu na rzecz osób starszych za 2015r. – ROPS.

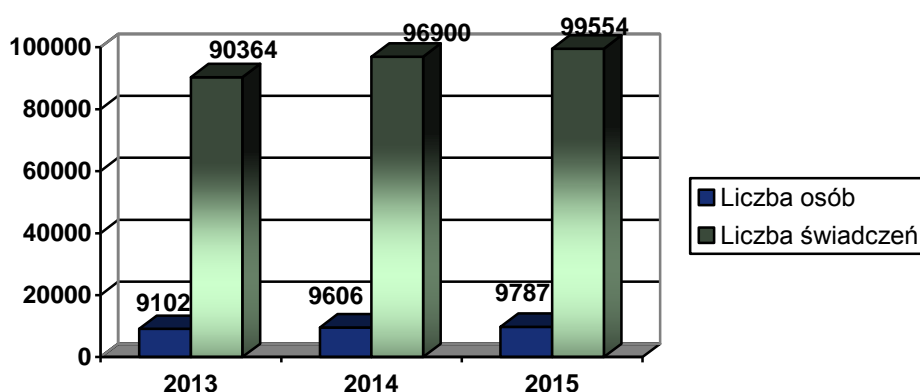
W 2015r. na terenie województwa funkcjonowało 170 instytucji dla osób starszych, deklaracje samorządów wskazują na utworzenie kolejnych 29 podmiotów w roku 2016. W ramach analizy zaplecza instytucjonalnego dla osób starszych określono typy placówek, których potrzeba utworzenia została wskazana przez samorzady gminne jako priorytetowa, należą do nich: poradnie geriatryczne, dzienne domy seniora oraz kluby seniora, a także mieszkania chronione dla osób starszych.

W okresie objętym monitoringiem realizowany był Program „Senior Wigor”, którego celem jest systematyczne poprawianie jakości życia osób starszych m.in. poprzez umożliwienie im korzystania z szerokiej oferty opiekuńczej, edukacyjnej, kulturalnej oraz rekreacyjnej. Program zakłada tworzenie dziennych domów seniora, jak również wsparcie ich działań poprzez partycypację w bieżących kosztach funkcjonowania zostały utworzone w regionie cztery miejsca dla seniorów w:

- Starachowicach,
- Pilczycy w gminie Słupia (konecka),
- Ostrowcu Świętokrzyskim,
- Opatowie.

Kolejnym wskaźnikiem świadczącym o sytuacji osób starszych w regionie poddanym analizie jest zakres świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej. Szczegółowej analizie poddano wysokość oraz liczbę świadczeń **zasiłku stałego**. W 2015 roku wsparcie w tej formie otrzymało 9.787 osób, całkowita liczba świadczeń wyniosła **99.554**, (słownie **dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy pięćset pięćdziesiąt cztery zł**) zaś kwota wydatkowana to **49.410.086 zł** (słownie: **czterdzieści dziewięć milionów czterysta dziesięć tysięcy osiemdziesiąt sześć zł**).

Wykres 15. Zasiłek stały na przestrzeni 2013 - 2015 lat w regionie .

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2014r. ROPS.

W analizowanym okresie 2014 – 2015, został zaobserwowany wzrost liczby osób, liczby świadczeń oraz kwoty wydatkowanej na zasiłki stałe, lecz jego skala nie była tak duża jak w latach 2013-2014. Wzrost liczby osób, które otrzymały zasiłek stały w 2015 roku w stosunku do 2014 roku, wyniósł **1,8%**, zaś liczby świadczeń **2,7%**. W zakresie wysokości kwoty przeznaczonej na świadczenia na przestrzeni lat 2014-2015 odnotowano 6,5% wzrost. Prognozy demograficzne wskazują na systematyczny wzrost liczby osób, liczby świadczeń oraz kwoty wydatkowanej na zasiłki stałe.

Osoby starsze, zarówno jako grupa społeczna, jak i demograficzna, nie stanowią jednolitej, homogenicznej zbiorowości. Populację osób starszych wyróżniają na tle innych grup społecznych cztery podstawowe cechy:

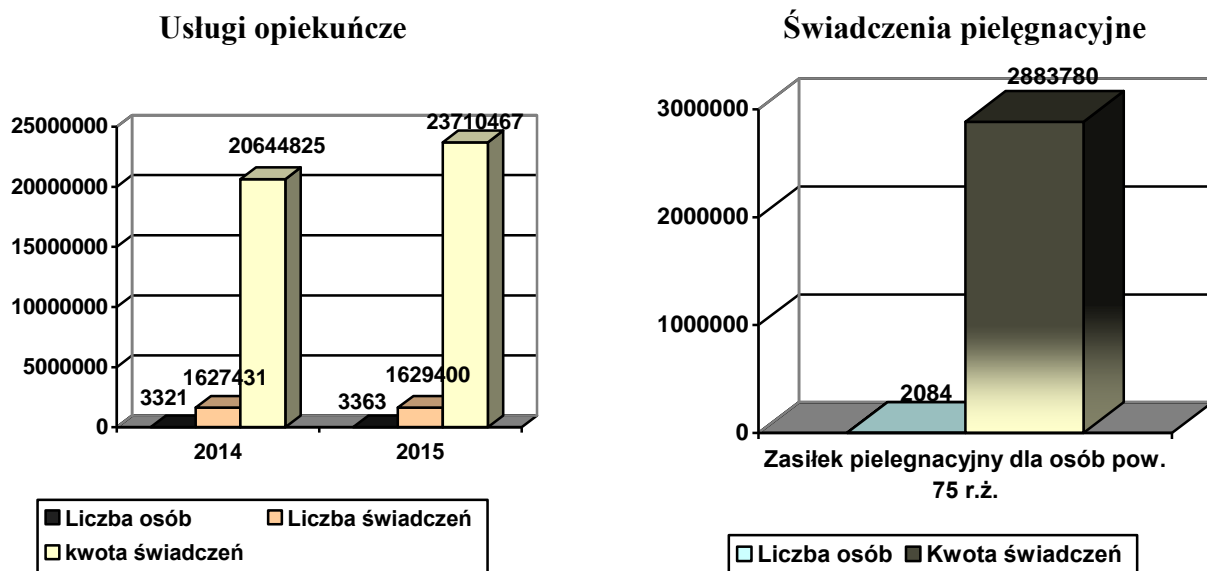
- 1) feminizacja,
- 2) singularyzacja,
- 3) spadek dochodów,

4) pogorszenie stanu zdrowia¹⁰.

Szereg obecnych zmian społeczno- demograficznych powoduje, że usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania dostarczane przez gminę stanowią jedną z form usług społecznych o coraz większym zasięgu i znaczeniu społecznym. W 2014r. usługi opiekuńcze dla osób starszych w miejscu ich zamieszkania udzielane były przez 80 gmin tj. 78,5% ogółu. Z usług opiekuńczych będących świadczeniem niepieniężnym obejmującym pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych m.in. opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem osobie starszej, która w tym zakresie wymaga pomocy innych osób w 2015r. skorzystały: **3.363** osoby, udzielono **1.609.400** (słownie: milion sześćset dziewięć tysięcy czterysta) świadczeń na łączną kwotę **23.710.467 zł.** (słownie: dwadzieścia trzy miliony siedemset dziewięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem zł).

Z kolei z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób powyżej 75 roku życia skorzystało **2.084** osoby w regionie na łączną kwotę świadczeń **2.880.378 zł.** (słownie: dwa miliony osiemset osiemdziesiąt tysięcy trzysta siedemdziesiąt osiem zł).

Wykres 16. Wysokość usług opiekuńczych oraz świadczeń pielęgnacyjnych dla osób starszych w 2014 i 2015r. w regionie.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Ważnym elementem polityki senioralnej jest podejmowanie działań zmierzających do realizacji szeroko rozumianej koncepcji „zdrowego starzenia się”. Dlatego też gminy

¹⁰ Błędowski P. Gospodarstwa domowe i sytuacja mieszkaniowa ludzi starych Wydawnictwo UG, Gdańsk 2002r.

podejmują działania w ramach realizacji projektów z zakresu ochrony zdrowia, profilaktyki i rehabilitacji osób starszych. W 2015r. **16 gmin podjęło działania** w tym zakresie, obejmując wsparciem **1.917 seniorów**. Należy zaznaczyć, że inicjatyw w omawianym zakresie nie podęły gminy z terenu powiatów: buskiego, jędrzejowskiego, pińczowskiego, skarżyskiego, starachowickiego, a także miasto Kielce.

Działalność społeczna skierowana do osób starszych może przyjmować różne formy. Wymienić wśród nich można partnerstwa, które dzięki zaangażowaniu we współpracę partnerów stanowią ważną platformę pomocy i aktywizacji osób starszych. Partnerstwo, jako forma wspólnego podejmowania działań, opiera się na wykorzystaniu zasobów i połączeniu podmiotów, w wyniku czego dochodzi do rozwoju kompetencji, produktywności i innowacyjności.

Z zebranych danych ankietowych wynika, iż w przypadku gmin ta forma działań na przestrzeni 2014 i 2015r. zyskała na popularności – **31 gmin podjęło działania na rzecz osób starszych w partnerstwach**. Działania dotyczyły przede wszystkim organizacji warsztatów, konferencji, spotkań integracyjnych promujących aktywność i zdrowy styl życia.

Obserwowany w ostatnich latach wzrost popularności form współpracy międzysektorowej stanowi niewątpliwie efekt „unijnej konieczności”, ale także ewolucyjnej zmiany podejścia do zarządzania w polskich jednostkach samorządu terytorialnego – od nowego publicznego zarządzania (New Public Management) do governance.¹¹

Niemniej skala i zakres współpracy w ramach zawiązywanych partnerstw wymaga zintensyfikowania działań mających na celu promowanie projektów o takim charakterze.

Istotnym elementem kreowania polityki społecznej wobec osób starszych jest **realizacja fakultatywnych programów pomocowych, wspierających osoby starsze**. Z zebranych danych wynika, iż w powiatach: buskim i opatowskim oraz mieście Kielce oraz zaledwie jednej gminie: mieście Sandomierzu, został opracowany program w powyższym zakresie. W ramach programów podejmowane były następujące inicjatywy m.in.:

- aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację spotkań integracyjnych i profilaktycznych (spotkania z lekarzem, policjantem),
- podnoszenie jakości i ilości usług opiekuńczych,
- utworzenie Dziennego Domu Pomocy.

¹¹ Magdalena Kalisiak-Mędelska Partnerstwo lokalne - istota i znaczenie na przykładzie lokalnych grup działania, Uniwersytet Łódzki 2013.

Ważnym elementem wsparcia rozwoju systemu na rzecz osób starszych są działania w zakresie integrowania podopiecznych placówek stałego pobytu ze społecznością lokalną. W regionie świętokrzyskim **46 gmin** wykazało, iż prowadzi tego typu działalność.

Do najpopularniejszych inicjatyw należą:

- organizowanie wystaw oraz występów młodzieży w domach pomocy społecznej,
- organizowanie spotkań międzypokoleniowych, społecznością lokalną, wolontariuszami,
- organizacja wycieczek oraz spotkań okolicznościowych,
- uczestnictwo w zajęciach Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Nowelizacja ustawy o samorządzie gminnym z dnia 11 października 2013r. unormowała dotychczas nie sankcjonowaną prawnie możliwość tworzenia na szczeblu samorządów gmin - gminnych rad seniorów. Wpisanie tej instytucji do ustawy stanowi odpowiedź na stojące przed władzami wyzwania związane z koniecznością aktywizacji i „zagospodarowania” tej grupy społecznej. Rady Seniorów stanowią ciała opiniodawczo-doradcze, ponadto mają na celu zwiększanie aktywności społecznej oraz pomoc w dostępie do informacji osobom starszym. Z zebranych danych wynika, iż tego typu forma działań w naszym regionie nie jest popularna. W województwie w 2015r. funkcjonowały 3 rady seniorów: w Miedzianej Górze, Końskich oraz Starachowicach.

III Rozwój systemu opieki i wsparcia nad dzieckiem i rodziną

Rodzina odgrywa fundamentalną rolę w życiu każdego człowieka i jest uznawana za element jej rozwoju. Jest istotnym środowiskiem, które może optymalizować rozwój sfer emocjonalnych, intelektualnych i społecznych dziecka, ale może także zaburzać lub hamować biologiczne uwarunkowania jego różnych sfer rozwojowych¹².

Rodzina, jej funkcjonowanie i uwarunkowania ulegają ciągłym przemianom wynikającym z przeobrażeń społecznych i ekonomicznych.

Rodzina tradycyjna, w której wychowanie dzieci oparte było na wzorcach i tradycjach rodziny minionych pokoleń jest wypierana i staje się anachronicznym obrazem życia społecznego. Współcześnie upowszechnia się struktura rodziny ponowoczesnej, partnerskiej, a także rodziny alternatywnej w postaci związków partnerskich, kohabitacyjnych, rodzin z biologicznym jednym rodzicem. Tego typu przeobrażenia nie zawsze pociągają za sobą pozytywne skutki, co przy wysokim bezrobociu, pauperyzacji, braku poczucia stabilizacji

¹² Pedagogika rodziny nr 1/2011.

życiowej i zawodowej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego potęguje rozwój różnorodnych zagrożeń, patologii i dysfunkcji rodzinnych. Negatywne skutki przeobrażeń najsilniej dotyczą najmłodszych członków rodzin - dzieci.

Wszelkie działania podejmowane na rzecz rodziny powinny mieć na względzie jak najszybsze przezwycięzenie trudności pojawiających się w rodzinie, co ma doprowadzić do samodzielnego zaspakajania jej potrzeb oraz wypełniania swoich funkcji. Aby ta pomoc była faktycznie jak najszybsza oraz skuteczna specjaliści muszą podejmować pracę z wykorzystaniem wielu metod i narzędzi oraz w uwzględnieniu obowiązujących przepisów prawnych. Pomoc w pierwszej kolejności powinna uwzględniać i wykorzystywać potencjał własny rodziny oraz wyzwalać aktywność własną tzw. empowerment. Dopiero gdy te działania nie przynoszą efektu należy angażować instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe.

System opieki nad dzieckiem w pomocy społecznej oparty jest przede wszystkim na samorządach powiatowych i gminnych. Podstawowym narzędziem działania na rzecz dziecka powinna być praca z rodziną. Jest ona ważna w momencie przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności, jak również, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys, zagrażający dobru dziecka. Działaniom profilaktycznym mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym muszą towarzyszyć działania na rzecz doskonalenia i rozwoju form pieczy zastępczej oferujących dziecku warunki opieki i wychowania maksymalnie zbliżone do naturalnych.

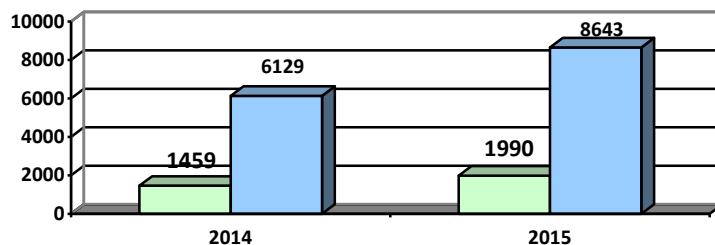
W ramach niniejszego Raportu dokonano analizy działań podejmowanych przez instytucje w ramach szeroko rozumianej profilaktyki oraz pracy z rodziną zastępczą.

Narzędziami działania na rzecz rodziny i dziecka jest także **rozwój poradnictwa i terapii rodzinnej** rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań oraz pracy socjalnej. Udzielanie poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego należy do kompetencji samorządu powiatowego. Analiza danych ankietowych wskazuje na prowadzenie poradnictwa specjalistycznego przez **9** powiatów tj. o **2** więcej niż w 2014r. Należały do nich powiaty: buski, jędrzejowski, konecki, ostrowiecki, opatowski, pińczowski, sandomierski, starachowicki oraz staszowski. Łącznie na terenie województwa zostało utworzonych **12** punktów poradnictwa specjalistycznego dla rodzin potrzebujących wsparcia.

Dane dotyczące liczby rodzin objętych wsparciem placówek poradnictwa specjalistycznego w regionie wskazują duże zapotrzebowanie na tą formę wsparcia. W 2015r.

nastąpiło blisko 27% zwiększenie liczby rodzin objętych wsparciem oraz blisko 30% zwiększenie liczby udzielonych porad w stosunku do roku 2014.

Wykres nr 17. Liczba rodzin objętych wsparciem, liczba udzielonych porad placówek poradnictwa specjalistycznego w latach 2014 -2015 w regionie.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była liczba powołanych przez gminy **zespołów interdyscyplinarnych ds. rodziny**. Zespół interdyscyplinarny stanowi grupę specjalistów, której celem jest udzielenie pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie, dotkniętych sytuacją problemową. **W regionie uległa zmniejszeniu liczba gmin, które powołały zespoły z 51 w 2014 do 30 gmin w 2015.** Liczba posiedzeń gminnych zespołów w 2015r wyniosła **413**. Podobna – spadkowa tendencja wystąpiła w przypadku samorządów powiatowych: zmniejszyła się do dwóch liczba powiatów posiadających zespoły interdyscyplinarne (powiat kielecki i starachowicki). Zespoły zebrały się zaledwie 7 razy w tym: 4 posiedzenia w powiecie kieleckim i 3 w starachowickim.

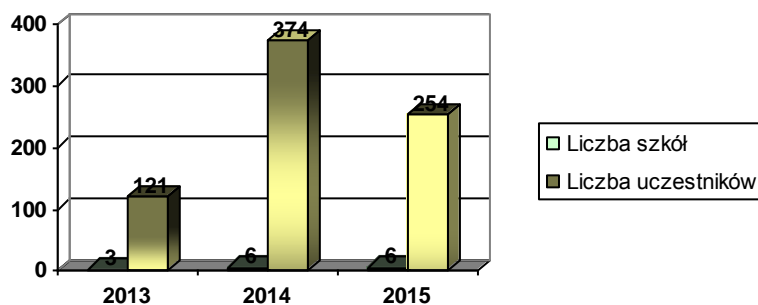
Szkoły dla rodziców stanowią istotny element podnoszenia kompetencji i kwalifikacji wychowawczych rodziców i opiekunów.

Celem szkół jest wsparcie rodziców i opiekunów w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi i młodzieżą. Niewątpliwie nauka umiejętności komunikacji, kompetencji, wymiany doświadczeń przyczynia się do budowania nowych oraz wzmacniania już istniejących więzi między rodzicami a dziećmi oraz wpływa na sprawniejszy i efektywniejszy przebieg procesów wychowawczych. Niemniej mimo niewątpliwych korzyści wynikających z prowadzenia szkół dla rodziców **nie jest to forma pomocy rodzinie rozpowszechniona w regionie.**

Na przestrzeni omawianego okresu liczba gmin prowadzących szkoły dla rodziców nie uległa zmianie: **6 gmin** prowadziło szkoły dla rodziców, zaś działaniami pomocowymi objętych zostało 254 rodziców i opiekunów, co stanowi **32% spadek**. Gminami organizującymi szkoły dla rodziców były: Jędrzejów, Końskie, Pacanów, Połaniec,

Sandomierz oraz miasto Kielce. Z danych wynika, iż jedynie w gminie Jędrzejów oraz mieście Kielce szkoły mają charakter ciągły (formy pracy z rodzinami).

Wykres 18. Liczba szkół dla rodziców oraz ich uczestników w latach 2014 i 2015 w regionie.

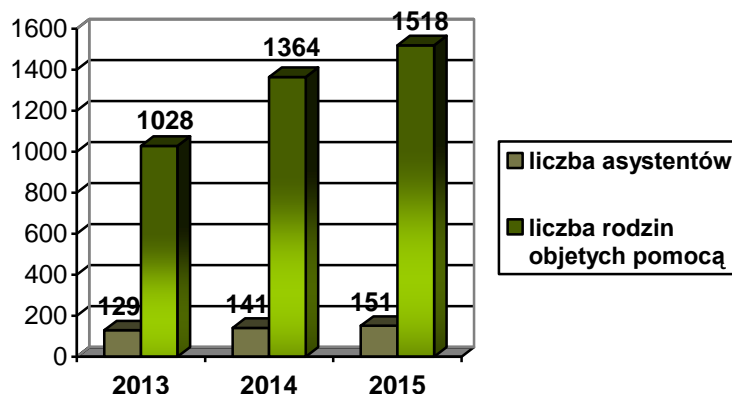
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wraz z wejściem w życie Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do systemu wsparcia rodziny włączony został nowy zawód: asystent rodziny. Asystentura rodziny należy do gminnych instrumentów wspierających rodziny potrzebujące pomocy przy wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Osoba pełniąca rolę asystenta rodziny ma za zadanie, przy współpracy z gminą m.in. pracownikami socjalnymi, organizacjami pozarządowymi, zespołami interdyscyplinarnymi oraz innymi podmiotami zajmującymi się sprawami dzieci i rodziny, udzielać pomocy rodzinom, które jej potrzebują. Do głównych obowiązków asystenta rodziny należą funkcje m.in.:

- wsparcia psychiczno-emocjonalnego,
- diagnostyczno-monitorującą,
- opiekuńczo – wychowawczą,
- doradczą,
- mediacyjną,
- motywująco-aktywizującą.

Rok 2015 był kolejnym w którym odnotowano wzrost liczby asystentów rodziny – na koniec ubiegłego roku zatrudnionych w gminach było 141 asystentów wobec 151 asystentów w 2015r. (wzrost o 7%). Dane wskazały, iż jedynie w gminie Gnojno (Powiat Buski) na koniec 2015r. nie został zatrudniony asystent rodziny. Zwiększenie liczby asystentów rodzin miało odzwierciedlenie w liczbie rodzin objętych asystą rodzinną – wyniosła ona 1.518 rodzin co stanowi o ponad 10% wzroście.

Wykres 19. Liczba asystentów oraz rodzin objętych pomocą asystenta w 2013 - 2015r.- region świętokrzyski.

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Jednym z kluczowych elementów systemu opieki oraz wsparcia dziecka i rodziny jest programowanie strategiczne. Sprawne i efektywne zarządzanie wymaga zorganizowanego i długookresowego planowania. Dzięki temu możliwe jest wydajniejsze gospodarowanie posiadanymi zasobami, przewidywanie ewentualnych zagrożeń dla dalszego rozwoju oraz podejmowanie stosownych działań zaradczych. Dokumenty strategiczne pełnią z jednej strony rolę narzędzia diagnostycznego, z drugiej zaś wyznaczającego kierunki działań i inicjatyw podejmowanych w danym obszarze.

Wskaźnikiem ilościowym, który poddano analizie była liczba opracowanych przez samorządy programów:

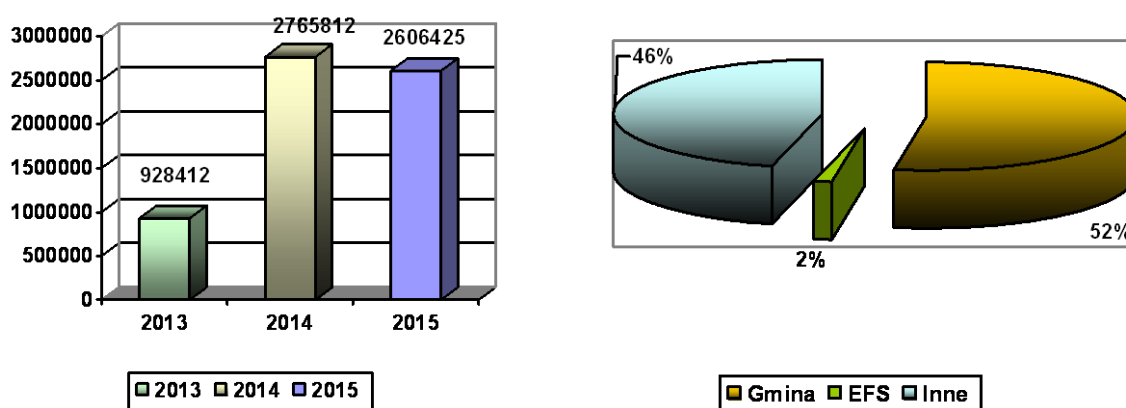
- wspierania rodziny,
- pomocy dziecku i rodzinie,
- rozwoju pieczy zastępczej,
- przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązuje organy administracji samorządowej do realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Do zadań własnych gminy należy między innymi: opracowanie i realizacja **3-letnich gminnych programów wspierania rodziny**. Programy mają na celu zbudowanie

spójnego systemu pomocy rodzinie angażującego zasoby i możliwości gminy. Z ankiet zebranych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, iż w 2015r. w/w program posiadało **62 gminy**, co było wskaźnikiem wyższym o **18** niż w roku 2014.

Na realizację zadań określonych programami w 2015r. samorzady gminne województwa świętokrzyskiego przeznaczyły o **6%** mniej środków finansowych niż w roku 2014 - w łącznie kwotę: **2.606.425zł. (słownie: dwa miliony sześćset sześć tysięcy czterysta dwadzieścia pięć zł).**

Wykres 20. Wysokość środków oraz źródła finansowania gminnych programów wspierania rodziny-region świętokrzyski.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Środki przeznaczone na realizację Programu pochodziły głównie: z budżetów gmin – 52,5%, w nieznacznie mniejszym zakresie z dotacji budżetu państwa - 46%, natomiast zaledwie 1,5% wydatkowanej kwoty stanowił udział środków unijnych.

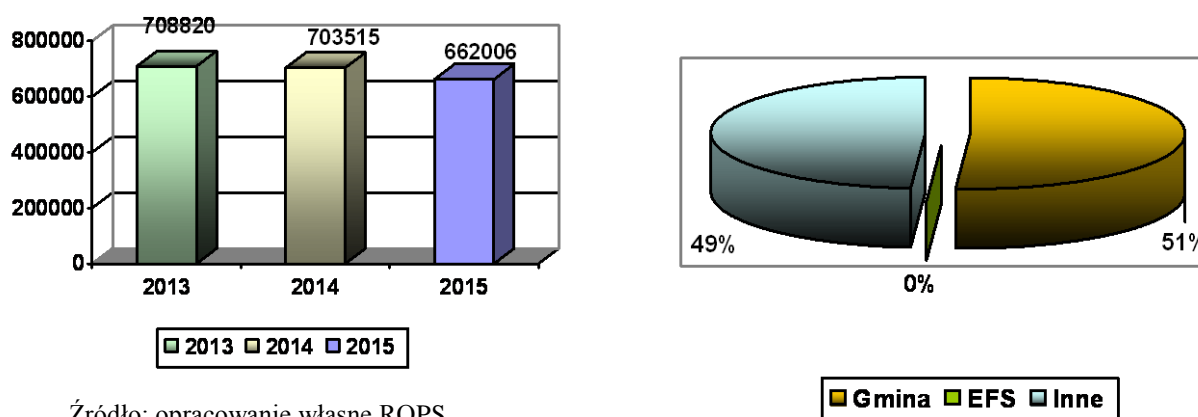
Wśród najpopularniejszych inicjatyw podejmowanych w ramach programów znalazły się m.in.:

- zatrudnienie asystenta rodziny,
- prowadzenie monitoringu i wsparcia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- realizacja programów profilaktycznych oraz kampanii wspierających rodziny,
- promocja i rozwój rodzinnej opieki zastępczej,
- szkolenia kadr pomocy społecznej.

W celu efektywnego i zintegrowanego działania przeciw zjawisku przemocy oraz niwelowania negatywnych jego skutków w życiu społecznym i rodzinnym gminy w ramach zadań własnych są zobligowane do opracowania **gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie**. Wg respondentów w 2015r. w/w program posiadało **96 samorządów lokalnych tj. 94%** gmin regionu. W stosunku do roku 2014 liczba gmin dysponujących

uchwalonym programem nie uległa zmianie. Niepokojącą tendencją zaobserwowano w zakresie wysokości środków jakie zostały wydatkowane na realizację działań w ramach gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Od roku 2013 następuje systematyczne zmniejszanie wydatkowania środków w ramach realizacji programów – w 2015r. łącznie gminy przeznaczyły **662.006zł**, (słownie: **sześćset sześćdziesiąt dwa tysiące sześć zł**) co stanowiło kwotę blisko **6%** niższa niż w 2014r. Blisko **51%** środków na realizację programów pochodziło z budżetów gmin: **332.074 zł** (słownie: **trzysta trzydzieści dwa tysiące siedemdziesiąt cztery zł**), wobec **49%** - **329.932 zł** (**trzysta dwadzieścia dziewięć zł dziewięćset trzydzieści dwa zł**) z innych źródeł.

Wykres 21. Wysokość środków oraz źródła finansowania powiatowych programów pomocy dziecku i rodzinie w regionie w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Do najpopularniejszych inicjatyw podejmowanych w ramach gminnych programów należały m.in.:

- organizowanie warsztatów profilaktycznych, konferencji, konkursów,
- prowadzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy,
- prowadzenie poradnictwa prawnego, psychologicznego,
- utworzenie bazy instytucjonalnej dla ofiar przemocy,
- powoływanie grup roboczych i zespołów interdyscyplinarnych.

Wskaźnikiem, który został podany analizie była również liczba opracowanych przez samorządy powiatowe **programów pieczy zastępczej** wyznaczających kierunki rozbudowy i wspierania powiatowego systemu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dane pozyskane od respondentów wskazują, iż w ubiegłym roku wszystkie powiaty posiadały opracowane programy rozwoju pieczy zastępczej.

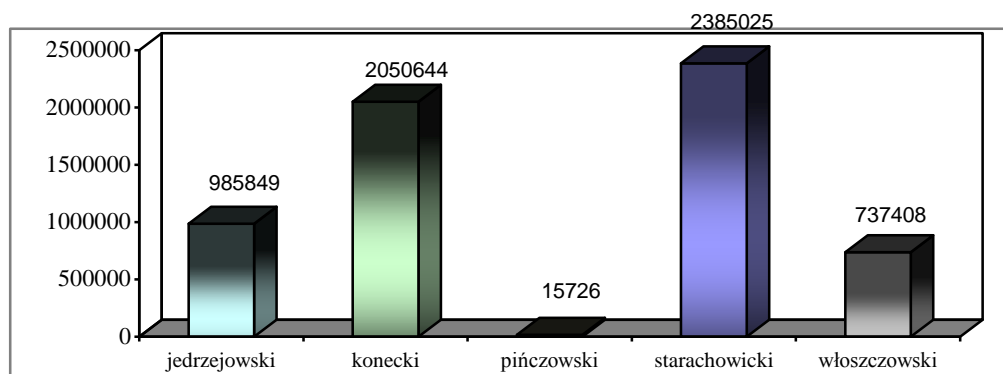
Do najczęstszych inicjatyw w ramach w/w programów należały m.in.:

- prowadzenie kampanii promujących ideę rodzicielstwa zastępczego,

- tworzenie grup wsparcia dla rodziców zastępczych,
- prowadzenie poradnictwa prawnego i psychologicznego dla rodzin zastępczych,
- prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze.

Kwota wydatkowana na realizację działań w ramach programów rozwoju pieczy zastępczej przez samorządy powiatowe wyniosła: **6.174.654zł (słownie: sześć milionów sto siedemdziesiąt cztery tysiące sześćset pięćdziesiąt cztery zł)**, przy czym należy zaznaczyć, iż jedynie 5 powiatów (tj. 36%): jędrzejowski, konecki, pińczowski, starachowicki i włoszczowski przekazały informacje nt. wysokości środków przeznaczonych na realizację programów pieczy zastępczej.

Wykres 22. Wysokość środków na realizację powiatowych programów pieczy zastępczej – region świętokrzyski 5 powiatów.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wykres nr 22 wskazuje na znaczne dysproporcje w zaangażowaniu środków finansowych przez poszczególne powiaty na realizację programów. Z przekazanych danych wynika, iż powiat konecki i starachowicki zaangażował największe środki finansowe w realizację programów.

W regionie świętokrzyskim w 2015r. żaden z powiatów nie dysponował uchwalonym programem pomocy dziecku i rodzinie. Analogicznie powiaty nie posiadały uchwalonych programów wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki nad dziećmi i wychowania przez rodziców. Może być sprawowana w formie rodzinnej: rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna), rodzinny dom dziecka oraz z formie instytucjonalnej: placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Dobro rodziny postrzegane jako zapewnienie możliwości wsparcia we wszystkich wymiarach jej społecznego funkcjonowania, niezależnie od sytuacji materialnej, posiadanych zasobów czy trudności, jest jednym z głównych priorytetów w polityce społecznej.

Ważnym wsparciem dla systemu rozwoju systemu opieki i wsparcia rodziny jest prowadzenie dialogu społecznego mającego na celu zmianę świadomości społecznej, w tym także wśród pracowników instytucji i organizacji powołanych do wspierania dziecka. Monitoring wykazał, że w regionie na przestrzeni minionych lat sukcesywnie zmniejszała się liczba powiatów podejmujących tego typu inicjatywy. Dane ankietowe wskazały, iż 7 powiatów, tj. o 3 mniej niż w roku 2014 podjęło inicjatywy promujące role i znaczenie rodziny. Najpopularniejsze inicjatywy to:

- udział w kampanii „Potrzebuję rodziców od zaraz”,
- promowanie znaczenia rodziny podczas pikników i festynów rodzinnych,
- organizowanie dni otwartych, poradnictwa dla rodzin,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i Kościołem.

W przypadku gmin również zmniejszeniu uległa liczba samorządów podejmujących inicjatywy promujące role i znaczenie rodziny. W 2015r. **28 gmin** realizowało tego typu działania. Do najczęstszych inicjatyw należy zaliczyć: organizacje spotkań międzypokoleniowych, festynów, prowadzenie kampanii promujących rodziny wielopokoleniowe, działania i akcje organizowane we współpracy organizacjami pozarządowymi i parafiami.

Edukacja prozdrowotna jest nieodłącznym i komplementarnym elementem promocji zdrowia, której jednym z celów jest tworzenie zdrowego społeczeństwa. Program zdrowotny to zaplanowane działania z zakresu opieki zdrowotnej polegające na wykrywaniu i realizowaniu określonych potrzeb zdrowotnych określonej grupy świadczeniobiorców, finansowane ze środków publicznych. Programy takie mogą być opracowywane i wdrażane przez administrację rządową, samorządową, a także NFZ.¹³

W roku 2015 zmalała liczba powiatów realizujących programy prozdrowotne – zaledwie jeden powiat – jędrzejowski posiadał opracowany program prozdrowotny – dotyczył on ochrony zdrowia psychicznego. Tym samym drastycznie zmniejszyła się wysokość środków przeznaczonych na realizację programów – wyniosła zaledwie **2.000zł**.

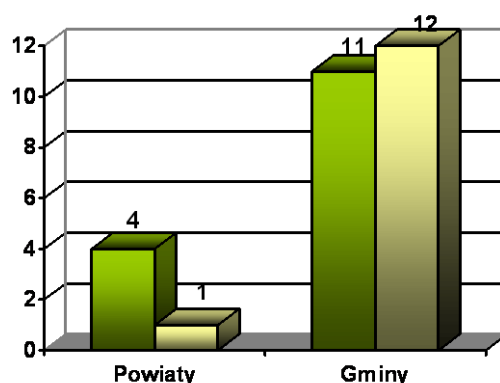
Natomiast w przypadku samorządów gminnych zaledwie 12 gmin (tj. 12% ogółu gmin) realizowało programy zdrowotne, w głównej mierze dotyczyły: realizacji szczepień

¹³ <http://www.rynekzdrowia.pl>

przeciwko brodawczakowi ludzkiemu, meningokokom, pneumokokom, grypie, a także ochronie zdrowia psychicznego, przeciwdziałania uzależnieniom oraz wadom postawy.

Na realizację programów zdrowotnych samorzady gminne wydatkowały kwotę **851.973zł**, (słownie: osiemset pięćdziesiąt jeden tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt trzy zł) co stanowiło wartość nieznacznie niższą niż w roku 2014. Należy zauważyć, że cała kwota pochodziła z budżetów samorządów gminnych.

Wykres 23. Liczba programów zdrowotnych realizowanych przez samorzady gminne i powiatowe w latach 2014 – 2015 w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Monitoring Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej objął analizę ilościowych, jak i jakościowych wskaźników realizacji przez **gminy kampanii edukacyjnych z zakresu zdrowego stylu życia oraz propagowania prozdrowotnych zachowań.**

Kampanie edukacyjne z zakresu zdrowego stylu życia odnoszą się głównie do trzech aspektów: edukacji, profilaktyki oraz aktywizacji i motywowania społeczeństwa do podejmowania działań prozdrowotnych. U podstaw szerokiego zastosowania kampanii w edukacji leży możliwość dotarcia do bardzo dużej grupy osób w tym samym czasie, przy wykorzystaniu stosunkowo niedużych środków finansowych – w odniesieniu do liczby odbiorców kampanii. Kampanie edukacyjne są z jednej strony odpowiedzią na pogarszający się stan zdrowia społeczeństwa z drugiej zaś licznych coraz powszechniejszych negatywnych wzorców zachowań zdrowotnych.

W regionie w 2015r. o 3 zmalała liczba gmin organizujących kampanie w/w zakresie - 22 samorzady gminne (tj. 22% ogółu) organizowało kampanie edukacyjne z zakresu zdrowego stylu życia oraz propagowania prozdrowotnych zachowań.

Do najpopularniejszych działań należały:

- kolportowanie ulotek, plakatów oraz broszur dot. szkodliwości nałogów,
- organizowanie rozgrywek sportowych promujących zdrowy styl życia,
- organizowanie warsztatów profilaktycznych, pogadanek, zajęć, spotkań z lekarzami dla dzieci i rodziców.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U 2011, Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) określa zarówno zasady i formy wspierania rodziny biologicznej przeżywającej trudności w wypełnianiu swych funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców. Jest sprawowana w formie **rodzinnej**:

- rodzina zastępcza
 - spokrewniona - w której opiekę i wychowanie nad dzieckiem przejmują najbliżsi członkowie rodziny dziecka, tj. wstępni (dziadkowie, pradziadkowie) lub rodzeństwo,
 - niezawodowa - tworzona przez małżeństwo lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka (ciocia, wujek), w tym przez osoby z dalszej rodziny lub też zupełnie obce (niespokrewnione z dzieckiem),
 - zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna),
- rodzinny dom dziecka – przeznaczony dla osieroconych lub pozbawionych opieki rodzicielskiej dzieci oraz młodzieży do 18 roku życia, która jest zorganizowana w naturalnych rodzinach, w przystosowanych domach rodzinnych.

oraz z formie **instytucjonalnej**:

- placówka opiekuńczo-wychowawcza - mająca na celu zapewnienie całodobowej i kompleksowej opieki swoim wychowankom. W zależności od potrzeb dzieci, kieruje się je do placówki określonego rodzaju m.in.: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego.
- regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna - przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej,

- interwencyjny ośrodek preadopcyjny- przeznaczony dla dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Pieczna zapewnia realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych¹⁴.

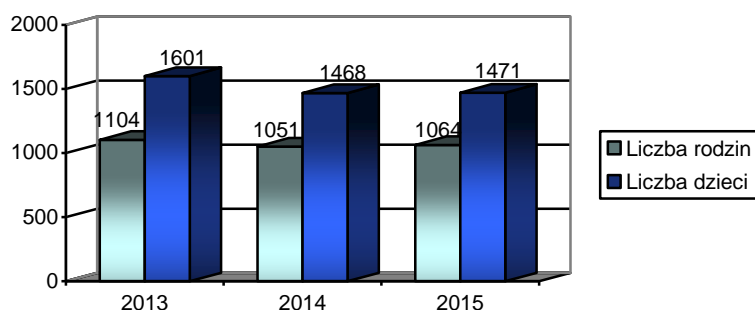
Rodzina zastępcza stanowi jedną z form rodzinnej opieki nad dzieckiem całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej (osieroconym biologicznie lub społecznie).

W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Rodzina zastępcza, obok rodziny adopcyjnej, niewątpliwie jest jedną z najpopularniejszych i najbardziej optymalnych form opieki kompensacyjnej nad dzieckiem opuszczonym.

Na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzonej przez ROPS za 2015r. wynika, że liczba rodzin zastępczych po okresie spadku obejmującym lata 2013-2014 uległa nieznacznemu wzrostowi – na koniec 2015r. ogólna liczba rodzin wyniosła: **1.046**.

Podobna tendencja została odnotowana w zakresie liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych – na koniec ubiegłego roku liczba dzieci wyniosła: **1.471**.

Wykres 24. Liczba rodzin zastępczych oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2013 2015r. w regionie.

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r.

¹⁴ www.rpo.gov.pl/pl/content/publikacje

Analiza danych skazuje, iż największy wzrost liczby rodzin zastępczych na przestrzeni 2014 i 2015 odnotowano na terenie powiatu ostrowieckiego (12 nowych rodzin) oraz kieleckiego i jędrzejowskiego – po 7 nowych rodzin. Natomiast niekorzystna tendencja zmniejszania liczby rodzin zastępczych wystąpiła w powiecie sandomierskim (minus 8 rodzin) oraz koneckim – zmniejszenie o 5 rodzin.

Powiatami na terenie których funkcjonowało najwięcej rodzin zastępczych były: miasto Kielce - 158, powiat kielecki i ostrowiecki – po 129 rodzin, natomiast najslabiej rozwiniętą formą opieki charakteryzowały się powiaty: kazimierski – 15 oraz buski – 26 rodzin.

Tabela nr 5. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – dane wg. powiatów regionu świętokrzyskiego w latach 2014-2015.

Powiat	Liczba rodzin zastępczych						Rodzinny dom dziecka		Razem	
	Spokrewnionych z dzieckiem		Niezawodowych		Zawodowych		2014	2015	2014	2015
	2014	2015	2014	2015	2014	2015				
Buski	9	10	12	13	3	3	0	0	24	26
Jędrzejowski	43	46	16	18	0	0	0	2	59	66
Kazimierski	10	12	4	3	0	0	0	0	14	15
miasto Kielce	108	104	39	40	11	10	4	4	162	158
Kielecki	73	79	39	41	5	4	5	5	122	129
Konecki	70	65	27	25	6	6	0	2	103	98
Opatowski	30	30	21	22	0	0	0	0	51	52
Ostrowiecki	87	90	27	36	3	3	1	0	118	129
Pińczowski	28	27	9	8	3	3	0	0	40	38
Sandomierski	49	50	19	12	1	1	2	0	71	63
Skarżyski	81	81	36	37	2	2	1	0	120	120
Starachowicki	74	69	16	19	3	3	3	3	96	94
Staszowski	19	22	19	18	0	0	0	1	38	41
Włoszczowski	14	15	16	17	2	2	1	1	33	35
Razem:	695	700	300	309	39	37	17	18	1051	1064

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r. - ROPS.

Wśród rodzin zastępczych największą grupę stanowiły **rodziny zastępcze spokrewnione**. Rok 2015 charakteryzował się nieznacznym – wynoszącym zaledwie 0,7% zwiększeniem liczby rodzin zastępczych spokrewnionych, jak i wzrostem na poziomie 1,5% liczby dzieci w nich umieszczonych - odpowiednio funkcjonowało **700 rodzin z 930 dziećmi**.

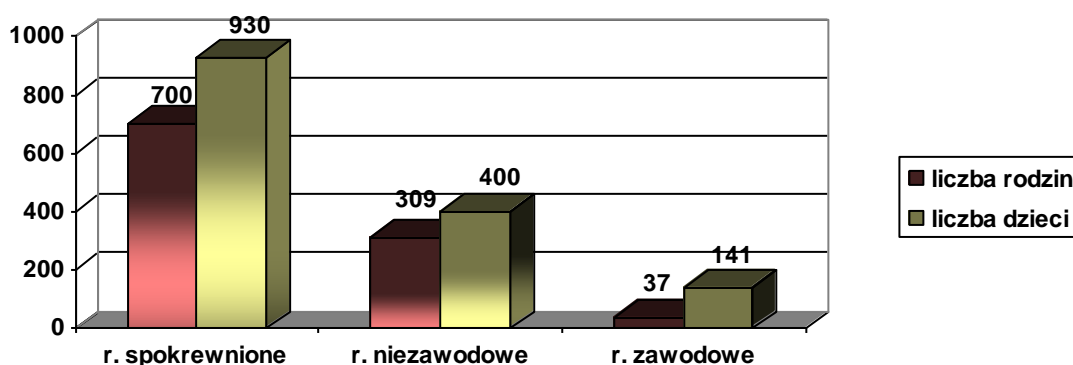
Z analizy przestrzennej liczby rodzin zastępczych spokrewnionych wynika silne zróżnicowanie terytorialne: najwięcej tego typu rodzin było w mieście Kielce – 104 oraz powiecie ostrowieckim 90, zaś najmniej w powiatach buskim i kazimierskim, odpowiednio 10 i 12 rodzin.

Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w regionie wzrosła o 9 rodzin - w 2015r. wyniosła **309**, zaś liczba dzieci w nich umieszczonych wzrosła o 32 i wyniosła **400**. Najliczniej tego typu forma opieki rozwinięta jest w powiecie kieleckim – 41, mieście Kielce – 40 oraz powiecie skarżyskim – 37, zaś najmniej licznie w powiecie kazimierskim – **3 rodziny** oraz pińczowskim - **8 rodzin**.

Najrzadziej występującym typem rodzin zastępczych były **rodziny zastępcze zawodowe**, które oprócz świadczenia pieniężnego na utrzymanie każdego umieszczonego w niej dziecka, otrzymują także wynagrodzenie.

Liczba rodzin zastępczych zawodowych w regionie nieznacznie zmalała i wyniosła na koniec ubiegłego roku **37**, zaś liczba dzieci umieszczonych w nich nieznacznie wzrosła i wyniosła **141**. Analizując powyższe dane nasuwa się wniosek, iż **koniecznym jest zainicjowanie szeroko zakrojonej akcji mającej na celu popularyzację tej formy opieki**.

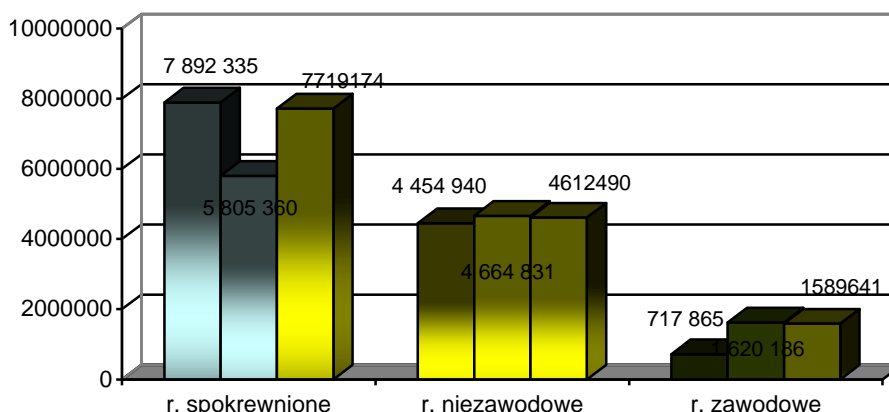
Wykres 25. Liczba rodzin i dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015r.

W 2015 r. najwięcej środków finansowych wydatkowano na funkcjonowanie rodzin zastępczych spokrewnionych – **7.719.174 zł**, (słownie: **siedem milionów siedemset dziewiętnaście tysięcy sto siedemdziesiąt cztery zł**) co stanowi o istotnym wzroście na poziomie **25%**, rodzin zastępczych niezawodowych – **4.612.490 zł** (słownie: **cztery miliony sześćset dwanaście tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt zł**) oraz zawodowych: **1.589.641 zł** (słownie: **milion pięćset osiemdziesiąt dziewięć tysięcy sześćset czterdzieści jeden zł**).

Wykres 26. Wysokość środków finansowych wydatkowanych na funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013 - 2015r. w regionie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015r. – ROPS.

Rodziny wspierające stanowią nowy instrument mający na celu wsparcie rodziców biologicznych w sprawowaniu opieki i wychowaniu dzieci. Zadaniem rodziny wspierającej nie jest wyręczanie, lecz aktywna pomoc rodzinom przeżywającym trudności w zakresie opieki i wychowania dzieci. Rodziny wspierające we współpracy z asystentem rodziny lub pracownikiem socjalnym pomagają rodzinie:

- w opiece i wychowaniu dzieci,
- prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Z zebranych danych wynika, iż liczba rodzin wspierających nie uległa zmianie - w regionie w 2015r. funkcjonowała tylko 1 rodzina tego typu – w gminie Nowa Słupia.

W dalszej części Raportu została przedstawiona analiza wskaźników ilościowych i jakościowych w zakresie zaplecza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej regionu.

Adopcja czyli przysposobienie stanowi jedną z najczęściej spotykanych w praktyce form zastępczej opieki i wychowania rodzinnego. Adopcja to niezwykle wartościowy proces przyjmowania cudzych dzieci do własnego domu. Adopcja jest najwłaściwszą formą zapobiegania skutkom sieroctwa społecznego. Tworzy środowisko znacznie korzystniejsze od pozostałych form opieki. Im ona nastąpi wcześniej, tym prawdopodobieństwo wystąpienia zaburzeń u dziecka jest mniejsze, a w przypadku noworodka bliskie zeru.¹⁵

Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny funkcjonuje od 2012r. w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

¹⁵ Posłuszna-Owczar M – Zdrowa rodzina adopcyjna -to znaczy jaka? Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku. 2012r.

Zestawienie w tabeli nr 6 wskazuje na wystąpienie korzystnego trendu wzrostu w 2015r. liczby adoptowanych dzieci. Adoptowanych zostało łącznie 52 dzieci tj. o 7 więcej niż w roku 2014. Reasumując, liczba adopcji w regionie zwiększyła się o 13,5%. Najwięcej dzieci zostało adoptowanych w przedziałach wiekowych: poniżej 1 roku życia – 31% ogółu oraz w wieku 10 i więcej lat – 29% ogółu.

Wśród dzieci usynowionych w 2015r. wystąpiła tendencja odwrotna niż w roku 2014 - dominowały dziewczęta – 33, zaś chłopców zaadoptowanych zostało 19.

Należy zaznaczyć, iż w roku 2015 po raz pierwszy w regionie zostało adoptowane dziecko z orzeczoną niepełnosprawnością.

W 2015 r. przed przysposobieniem 27 dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, 16 dzieci w rodzinie biologicznej, a 9 opuściło pieczę instytucjonalną na rzecz rodziny adopcyjnej.

Tabela nr 6. Dzieci przysposobione w 2014 i 2015 r. w regionie świętokrzyskim.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci	
		2014 r.	2015 r.
1.	Dzieci przysposobione, w tym w wieku:	45	52
1.1	poniżej 1 roku	7	16
1.2	od 1 roku do 4 lat	14	12
1.3	od 5 do 9 lat	16	9
1.4	10 i więcej lat	8	15
2.	Dzieci przysposobione, z tego:	45	52
2.1	dziewczęta	21	33
2.2	chłopcy	24	19
3.	Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności.	0	1
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem w tym:	45	52
4.1	w pieczy instytucjonalnej	4	9
4.2	w rodzinnej pieczy zastępczej	26	27
4.3	w rodzinie biologicznej	15	16

Źródło: opracowanie własne ROPS (dane Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny).

Ważnym i niezbędnym elementem procesu adopcyjnego jest prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny przysposabiające. W roku 2015 ośrodek adopcyjny przeprowadził łącznie szkolenia dla 45 rodzin będących kandydatami na rodziny zastępcze, wydano łącznie 60 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów do przysposobienia dziecka.

Poradnictwo adopcyjne stanowi szczególną formę poradnictwa rodzinnego, stawiającą sobie za cel udzielanie wsparcia rodzinom uczestniczącym w procesie przysposobienia dziecka. W roku 2015 poradnictwo prowadzone przez Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny skierowane było do 1307 rodzin przyspasabiających, naturalnych oraz osób przyspasabiających niepozostających w związku małżeńskim.

Wysokość kosztów funkcjonowania Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego w 2015r. wyniosła **1.244.900 zł (słownie: milion dwieście czterdzieści cztery tysiące dziewięćset zł)** w tym: dotacja otrzymana z budżetu państwa: **782.900zł (słownie: siedemset osiemdziesiąt dwa tysiące dziewięćset zł).**

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w następujących formach:

1. Placówka opiekuńczo-wychowawcza.

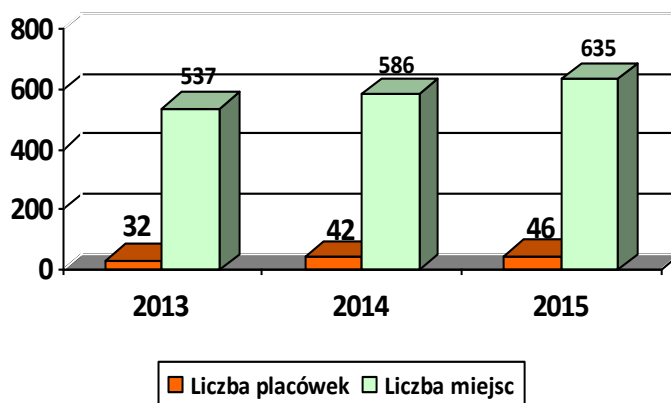
Zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne, realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku. Placówka umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba, że sąd postanowi inaczej, a także podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny, zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych, obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi, zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza jest prowadzona jako placówka typu:

- socjalizacyjnego,
- interwencyjnego,
- specjalistyczno-terapeutycznego,
- rodzinnego.

Na koniec 2015r. liczba placówek wyniosła 46 i zwiększyła się o 4 placówki w porównaniu z końcem 2014r. Wykres nr 27 obrazuje sytuację.

Wykres 27. Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych oraz liczba miejsc w latach 2013-2015 w regionie świętokrzyskim.

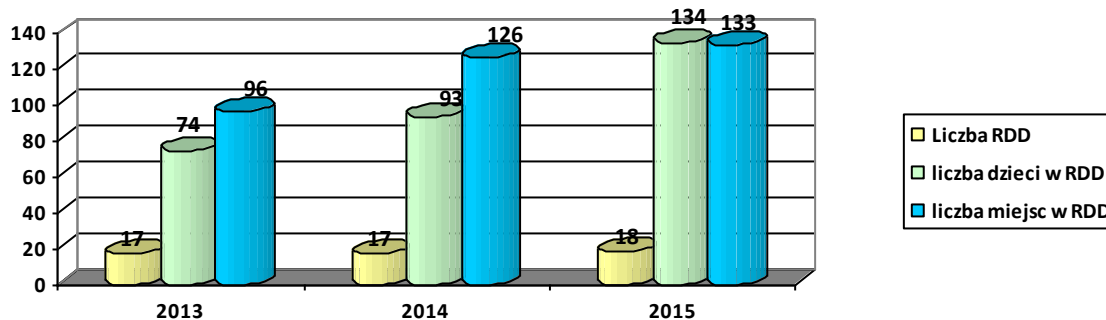
Źródło: opracowanie własne ROPS

Wzrost liczby placówek w regionie wynikał z uruchomienia dwóch nowych placówek na terenie powiatu ostrowieckiego. Zwiększenie liczby placówek miało także bezpośredni wpływ na wzrost liczby miejsc - na poziomie niemalże 8% z 586 do 635 miejsc.

Jednostki samorządu terytorialnego prowadziły **38**, a **8** placówek organizacje pozarządowe. Najwięcej tego typu placówek zlokalizowanych było na terenie miasta Kielce oraz powiatu jędrzejowskiego – po 7, zaś najmniej – po 1 placówce w powiecie: włoszczowskim, skarżyskim i staszowskim. **Jedynie w powiecie pińczowskim nie została utworzona placówka opiekuńczo-wychowawcza.** Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł **23.466.597zł (słownie: dwadzieścia trzy miliony czterysta sześćdziesiąt sześć tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt siedem zł).**

W zakresie liczby dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka kolejny rok z rzędu odnotowany został wzrost liczebności na poziomie 41 dzieci – w 2015r. łącznie w RDD przebywało 134 dzieci. Wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 28. Liczba Rodzinnych Domów Dziecka, liczba dzieci oraz liczb miejsc w regionie świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie OZPS za 2015r.

Najwięcej dzieci w rodzinnych domach dziecka w roku 2015 przebywało w powiecie kieleckim - 38 dzieci oraz mieście Kielce – 31 dzieci. Należy zwrócić uwagę, iż w roku 2014 po raz pierwszy liczba dzieci przekroczyła (o jeden) liczbę miejsc w rodzinnych domach dziecka.

2. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na Samorząd Województwa jako zadanie własne o charakterze fakultatywnym prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Placówki te mogą być prowadzone przez samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zleci realizację tego zadania.

Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna (RPOT) przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Celem działalności Placówki jest, między innymi, zapewnienie tym dzieciom: całodobowej specjalistycznej opieki i wychowania, rehabilitacji, działań terapeutycznych, świadczeń zdrowotnych oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb, kształcenia, wychowania.

W 2015r. propozycje dot. utworzenia i prowadzenia na bazie Powiatowej Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej w Kazimierzy Wielkiej Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej dla 30 dzieci złożył Powiat Kazimierski.

Sejmik Województwa Świętokrzyskiego powierzył Powiatowi Kazimierskiemu zadanie publiczne w zakresie utworzenia i prowadzenia Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej w Kazimierzy Wielkiej.

Do końca 2015r. trwały prace adaptacyjne i remontowe mające na celu dostosowanie budynku i pomieszczeń do potrzeb Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej.

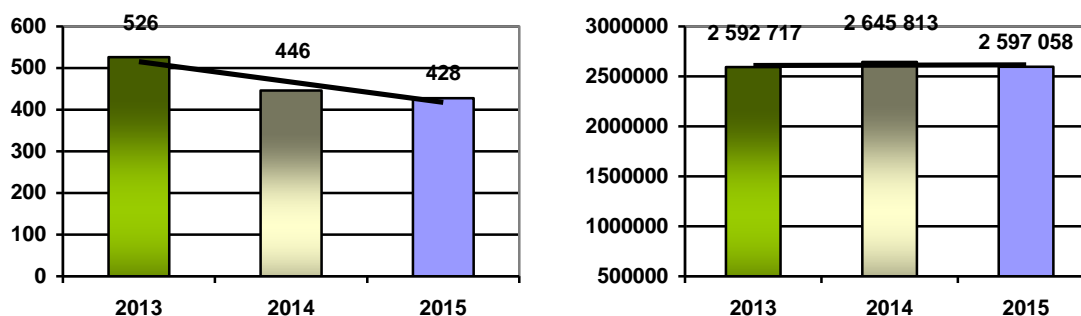
3. Interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Jest to placówka przeznaczona dla dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

Prowadzenie interwencyjnego ośrodka adopcyjnego stanowi zadanie fakultatywne samorządu województwa wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na terenie województwa nie został powołany do funkcjonowania interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Kolejnym poddanym analizie wskaźnikiem obrazującym sytuację w zakresie realizacji omawianego priorytetu jest liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. Liczba pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka wyniosła w roku objętym monitoringiem: 428 osób, co świadczy o spadku w stosunku do lat poprzednich o 21% oraz 4% odpowiednio w latach 2013 i 2014r. Łączna kwota świadczeń wypłacanych osobom pełnoletnim opuszczającym w roku 2015 rodziny zastępcze była o niespełna 2% niższa niż w 2014 roku i kształtowała się na poziomie **2.597.058 zł, (słownie: dwa miliony pięćset dziewięćdziesiąt siedem tysięcy pięćdziesiąt osiem zł)**, z czego 83% przeznaczono na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

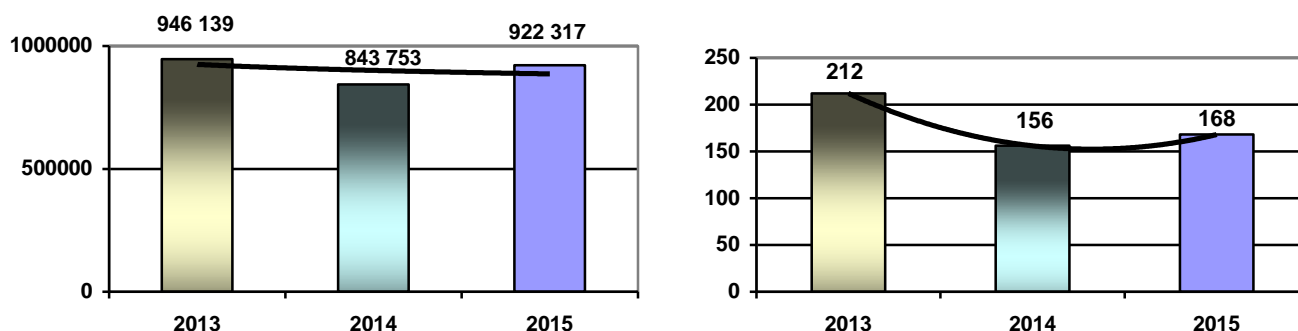
Wykres 29. Liczba opuszczających rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka oraz kwota wypłaconych im świadczeń w latach 2013-2015 w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej na 2015r. – ROPS.

Liczba pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosła w roku 2015: **168** osób. Dane wykazują na **7,7%** wzrost liczby pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w stosunku do 2014 roku. Łączna kwota świadczeń wypłacanych osobom pełnoletnim opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze w 2015r. wzrosła o **8,5%** w stosunku do roku 2014 - wyniosła **922.317zł** (słownie: **dziewięćset dwadzieścia dwa tysiące trzysta siedemnaście**), z czego ponad 77% przeznaczono w formie pomocy na kontynuowanie nauki.

Wykres 30. Liczba oraz kwota na usamodzielnienia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2013 - 2015r. w regionie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej na 2015r. ROPS.

Proces usamodzielniania jest procesem wychowawczym, który ma na celu wejście osoby usamodzielnianej w dorosłe, samodzielne życie w integracji ze środowiskiem i ma on na celu m.in.: uniezależnienie go od wpływów problemowego, dysfunkcyjnego środowiska oraz wyposażenie w umiejętność radzenia sobie z trudnościami i niepowodzeniami. Duże

znaczenie w tym procesie przypisano **indywidualnemu programowi usamodzielniania**. Narzędzie to jest podstawą do przyznania świadczeń na usamodzielnienie. Dane wskazują, iż liczba wychowanków objętych indywidualnym programem usamodzielniania rokrocznie wzrasta – w 2015 wyniosła **646** i była o 11% większa niż w roku 2014. Najwięcej wychowanków objętych indywidualnym programem usamodzielniania zostało odnotowanych w powiatach: ostrowieckim (157 osób), skarżyskim (105 osób), zaś najmniej w powiatach: buskim (3 osoby), staszowskim (5), natomiast w powiecie opatowskim w ubiegłym roku żaden wychowanek nie został objęty programem usamodzielniania.

Monitoring Programu wykazał, iż w 2015r. zasadniczo nie były organizowane przez gminy szkolenia skierowane do kadr medycznych. Jedynie cztery gminy: Łopuszno, Działoszyce, Sędziszów, oraz Pacanów organizowały i przeprowadziły szkolenia dla 12 osób w tym: 5 pielęgniarek, 4 ratowników, 2 położnych oraz jednego lekarza.

Rady Pożytku Publicznego stanowią grono doradcze, którego rolą jest konsultowanie, opiniowanie dokumentów dla potrzeb organu jednostki administracyjnej, przy której rada działa. Rada, jest powoływana przez organ wykonawczy jednostki samorządów terytorialnych. Na szczeblu regionalnym powołuje ją Marszałek Województwa, w powiecie – Starosta, zaś w gminie Wójt. W naszym regionie w 2015r. na szczeblu powiatu i gminy funkcjonowało 10 rad:

- 5 powiatowych rad: w powiecie skarżyskim, opatowskim, kieleckim, mieście Kielce oraz jędrzejowskim.
- 5 gminnych rad: w gminie Starachowice, Sandomierz, Sitkówka-Nowiny, Miedziana Góra oraz Bodzentyn.

Na szczeblu Samorządu Województwa działa: Świętokrzyska Rada Działalności Pożytku Publicznego.

IV. Inicjowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej

W Świętokrzyskim Programie Pomocy Społecznej na lata 2012 - 2017 cel operacyjny IV dotyczy inicjowania i wspierania innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.

Organizacje sektora publicznego, w tym samorząd terytorialny będący realizatorem polityk publicznych państwa, w tym polityki społecznej, oddziałują na społeczeństwo i problemy społeczne w nim występujące. Ich skala i stopień złożoności są coraz większe, co wywołuje liczne trudności w ich skutecznym rozwiązywaniu. Dotychczas stosowane, tradycyjne metody i narzędzia stają się niewystarczające, co stwarza zapotrzebowanie na nowe, innowacyjne rozwiązania zwiększające skuteczność działania. W tym kontekście innowacyjność staje się koniecznością i wyzwaniem, a przede wszystkim zasadniczym czynnikiem rozwoju.

W ostatnim czasie obserwuje się rozwój innowacji społecznych, które w odróżnieniu od innowacji technologicznych, uwzględniają kontekst społeczny, w którym są wdrażane. Innowacje te odzwierciedlają złożoność społeczno-gospodarczą rzeczywistości, która nas otacza, oraz dynamikę i zakres jej zmian.

Jedną z wielu definicji innowacyjności społecznej jest definicja Komisji Europejskiej określająca innowacje społeczne jako rozwijanie nowych pomysłów, usług, przy udziale podmiotów publicznych i prywatnych, w tym społeczeństwa obywatelskiego, dla lepszego rozwiązywania problemów społecznych i poprawy usług społecznych.¹⁶ Tak rozumiana definicja wskazuje, że innowacje wymagają zaangażowania kapitału społecznego, jednocześnie przyczyniając się do jego spotęgowania. Są zatem elementem zmiany społecznej, jak i same wywołują zmiany społeczne¹⁷.

Innowacje w pomocy społecznej to często eksperymentalne działania społeczne mające na celu polepszenie jakości życia osób, społeczności, danych środowisk czy grup społecznych. Ich eksperymentalny charakter wynika z faktu wprowadzania bardzo unikalnych często jednorazowych rozwiązań na dużą skalę, których efekt końcowy często trudno w pełni przewidzieć.

Istotną kwestią w tym znaczeniu jest współpraca oraz wspieranie przez samorządy aktywności trzeciego sektora działającego na rzecz środowisk lokalnych.

¹⁶ ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/social-innovation/index_en.htm

¹⁷ Przywojska J., Podgórnjak-Krzykacz A., Innowacje w samorządowej polityce społecznej

Analizie poddano wskaźniki ilościowe i jakościowe w zakresie opracowania przez samorządy **programów współpracy z organizacjami pozarządowymi** - podstawowych dokumentów, które opisują zasady współpracy pomiędzy władzami samorządowymi a działającymi na danym terenie organizacjami pozarządowymi.

Właśnie programy współpracy stanowią podstawowe źródło wiedzy na temat postawy poszczególnych samorządów wobec organizacji pozarządowych i ich otwartości na współpracę, zawartość tych dokumentów jest swego rodzaju obrazem stanu współpracy.

Z pozyskanych od respondentów danych wynika, iż w 2015r. **9 samorządów powiatowych opracowało i przyjęło do realizacji program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Jedynie 6 z nich podjęło współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi.** W ramach ogłaszanych konkursów ofert na realizację zadań organizacjom pozarządowym powiaty przekazały łączną kwotę **2.408.110zł (słownie: dwa miliony czterysta osiem tysięcy sto dziesięć zł)**. Największe finansowe zaangażowanie we współpracę z organizacjami pozarządowymi wykazało miasto Kielce – **1.441.516 zł** (słownie: milion czterysta czterdzieści jeden tysięcy pięćset szesnaście zł) oraz Powiat Kielecki – **875.811 zł (słownie: osiemset siedemdziesiąt pięć tysięcy osiemset jedenaście zł)**, natomiast 8 powiatów: buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski, starachowicki i włoszczowski nie przeznaczyło środków finansowych dla organizacji pozarządowych.

W 2015r. samorządy powiatowe łącznie zainicjowały **17 konkursów** dla organizacji pozarządowych, z czego 8 konkursów tj. 47% dotyczyło działań z zakresu **pomocy społecznej**.

Tabela 7. Współpraca samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi w 2014 i 2015r w regionie świętokrzyskim.

	2014	2015
Liczba zainicjowanych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych	18	17
Liczba zainicjowanych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej	13	8
Liczba organizacji, które złożyły oferty współpracy – ogółem	157	89
Liczba organizacji, które złożyły oferty dot. pomocy społecznej	31	42
Wysokość zaangażowanych środków finansowych (łącznie)	1.972.383	2.408.110

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Wysokość środków przeznaczonych przez powiaty na współpracę z organizacjami pozarządowymi dość istotnie, bo aż o **22%** zwiększyła się i wyniosła **2.408.110 zł**, (słownie: **dwa miliony czterysta osiem tysięcy sto dziesięć zł**) z czego 20% tj. **476.500zł** (słownie: **czterysta siedemdziesiąt sześć tysięcy pięćset zł**) zostało przeznaczonych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. Niepokój budzi znaczne, bo **38% zmniejszenie liczby zainicjowanych konkursów ofert współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej**. Trend ten nie miał odzwierciedlenia w liczbie organizacji ubiegających się o dofinansowanie na zadania w obszarze pomocy społecznej – nastąpił wzrost o **35%**. Może to świadczyć o potrzebach oraz rozwoju aktywności podmiotów trzeciego sektora w działaniach na rzecz społeczności lokalnych.

Wskaźnik gmin posiadających uchwalony program współpracy z organizacjami pozarządowymi na 2015r. wyniósł w regionie 70% tj. 72 gminy. Jedynie gminy powiatu starachowickiego oraz staszowskiego wykazały się 100% wskaźnikiem posiadania opracowanych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Natomiast najniższy wskaźnik został odnotowany w gminach powiatu: włoszczowskiego – 33% oraz buskiego 50% gmin danego powiatu posiadało uchwalone programy.

Analiza danych zamieszczonych w ankietach samorządów gminnych wskazuje, iż aktywność przejawiająca się liczbą zainicjowanych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych uległa zmniejszeniu. Gminy w 2015r. przeprowadziły ogółem **166** konkursów dla organizacji pozarządowych, w tym **28** z zakresu pomocy społecznej, co było wartościami niższymi niż w roku 2014 odpowiednio o **13% i 33%**. Tym samym zmniejszeniu uległo zaangażowanie finansowe we współpracę – w 2015r. samorzady gminne przekazały na realizację zadań organizacjom pozarządowym łącznie kwotę **13.908.840 zł**, (słownie: trzynaście milionów dziewięćset osiem tysięcy osiemset czterdzieści zł) co było wartością niższą o **18%** niż w 2014r.

Tabela 8. Współpraca samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi w 2014 i 2015r. – w regionie świętokrzyskim.

	2014	2015
Liczba zainicjowanych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych	188	166
Liczba zainicjowanych konkursów ofert dla organizacji pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej	42	28
Liczba organizacji, które złożyły oferty współpracy – ogółem	597	498
Wysokość zaangażowanych środków finansowych z budżetów gmin (łącznie)	16.410.987	13.908.840

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z trzecim sektorem ma na celu zwiększenie uczestnictwa obywateli w kreowaniu życia publicznego. Głównym celem współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi jest lepsze zaspokajanie potrzeb i podnoszenie poziomu życia mieszkańców regionu oraz wspomaganie zrównoważonego rozwoju województwa.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w 2015 r. zlecając zadania o charakterze regionalnym współdziałał z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy głównie w zakresie:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ochrony i promocji zdrowia,
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym,
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka,
- upowszechniania i ochrony praw konsumentów,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- promocji i organizacji wolontariatu.

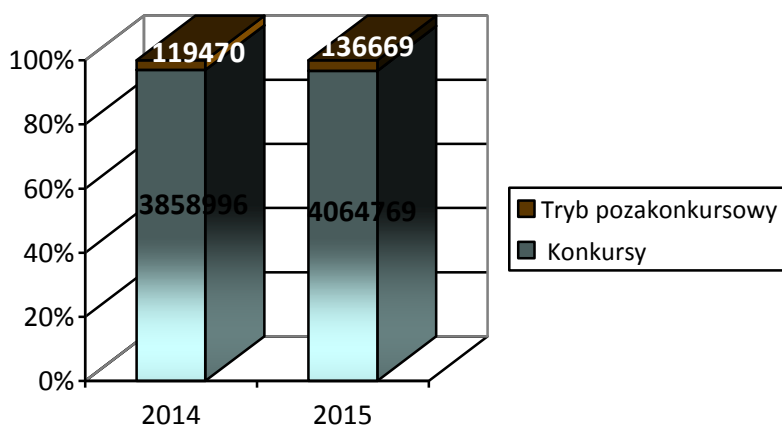
Współpraca pomiędzy Samorządem Województwa Świętokrzyskiego a organizacjami pozarządowymi odbywała się w formie współpracy finansowej oraz współpracy pozafinansowej.

W ramach omawianej współpracy w 2015r. **Samorząd Województwa Świętokrzyskiego przekazał łącznie kwotę w wysokości: 4.201.438 zł (słownie: cztery miliony dwieście jeden tysięcy czterysta trzydzieści osiem zł)** w tym:

- 4.064.769 zł - w ramach otwartych konkursów ofert,
- 136.669 zł – w ramach trybu pozakonkursowego.

Dane wskazują na zwiększenie zaangażowania środków finansowych przekazanych organizacjom pozarządowym. Całkowita kwota przekazana organizacjom pozarządowym wzrosła nieznacznie ponad 5%. W zakresie otwartych konkursów ofert odnotowano wzrost wydatkowania na poziomie 5%, zaś w ramach trybu pozakonkursowego aż 12% wzrost.

Wykres 31. Zaangażowanie środków finansowych samorządu województwa świętokrzyskiego w współpracę z organizacjami pozarządowymi – tryb pozakonkursowy, otwarte konkursy ofert w latach 2014-2015.

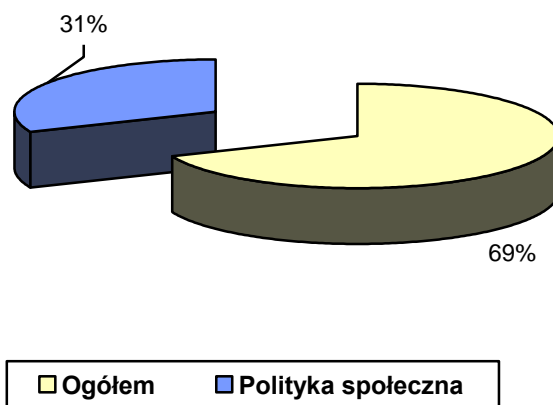
Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy samorządu województwa świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015r. ROPS.

Z kolei w ramach zadań z zakresu polityki społecznej obejmującej:

- przeciwdziałanie przemocy,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- pomoc społeczną,
- rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Świętokrzyskiego).

została rozdysponowana łączna kwota: **1.894.028 zł (słownie: milion osiemset dziewięćdziesiąt cztery tysiące dwadzieścia osiem zł)**, co stanowiło wartość nieznacznie niższą (o 1,3%) niż w roku 2014.

Wykres 32. Zaangażowanie środków finansowych samorządu województwa świętokrzyskiego we współpracę z organizacjami pozarządowymi w 2015r. w obszarze polityki społecznej.

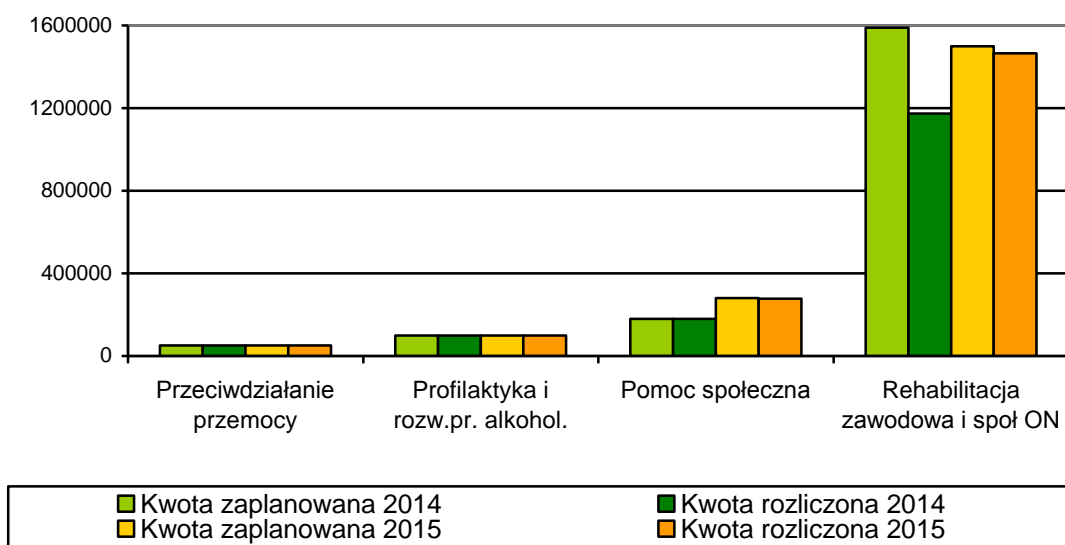

Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy samorządu województwa świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015r. ROPS.

Należy zauważyć, iż proporcje w zaangażowaniu środków samorządu województwa na zadania z zakresu polityki społecznej wobec kwoty wydatkowanej ogółem uległy nieznacznemu zmniejszeniu: z 33% w 2014r. do 31% w 2015r.

W obrębie realizacji zadań z zakresu polityki społecznej na przestrzeni omawianego okresu odnotowano 36% zwiększenie wysokości środków przeznaczonych na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej. Natomiast nieznacznie mniej środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa zostało przeznaczonych na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w latach 2014-2015 nie uległy zmianom.

Wykres. 33. Wysokość środków zaplanowanych i wydatkowanych na poszczególne obszary współpracy z NGO'S w 2014 i 2015r.

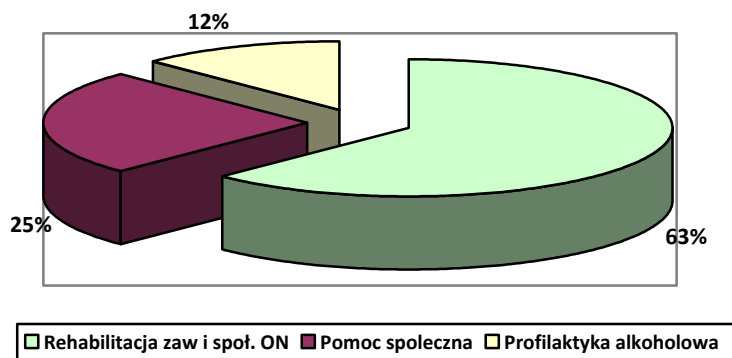
Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy samorządu województwa świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015r. ROPS.

Należy zaznaczyć, iż wykorzystanie środków przez organizacje pozarządowe na zadania z zakresu polityki społecznej realizowane w ramach otwartych konkursów ofert utrzymało się na wysokim – 98% poziomie.

W ramach trybu pozakonkursowego Samorząd Województwa Świętokrzyskiego rozdysponował kwotę: **136.669 zł (słownie: sto trzydzieści sześć tysięcy sześćset sześćdziesiąt dziewięć zł)**, co wskazuje na wzrost na poziomie 12,5% w omawianym okresie. Tendencja wzrostowa została odnotowana w zakresie realizacji zadań z zakresu polityki społecznej: w roku 2015 rozdysponowano kwotę **79.906 zł (słownie: siedemdziesiąt dziewięć tysięcy dziewięćset sześć zł)**, natomiast w 2014r. kwotę: **28.490 zł (słownie: dwadzieścia osiem tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt zł)**

W obszarze polityki społecznej w ramach trybu pozakonkursowego najwięcej środków finansowych rozdysponowano na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych – **50.000 zł**, następnie pomocy społecznej: **20.000 zł** oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych - **9.906 zł**.

Wykres 34. Wykorzystanie środków finansowych przez organizacje pozarządowe w ramach trybu pozakonkursowego w zakresie polityki społecznej.

Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy samorządu województwa świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015r. ROPS.

Jednym ze wskaźników Programu poddanych analizie jest **liczba inkubatorów przedsiębiorczości społecznej**. Jest to innowacyjna forma wsparcia, której podstawową ideą funkcjonowania jest wspieranie szeroko rozumianej przedsiębiorczości społecznej. Zakres oferowanego wsparcia obejmuje usługi doradcze, szkoleniowe, a także wsparcie infrastrukturalne udzielane podmiotom ekonomii społecznej, instytucjom rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, a także osobom zainteresowanych założeniem lub działalnością na rzecz podmiotów ekonomii społecznej.

Z nadesłanych ankiet wynika, iż na terenie 4 świętokrzyskich powiatów zostało utworzonych łącznie **7 inkubatorów przedsiębiorczości**. Zostały one powołane w:

- mieście Kielce – 2 inkubatory,
- powiecie ostrowieckim – 2 inkubator,
- powiecie koneckim – 1 inkubator,
- powiecie starachowickim – 1 inkubator.
- powiecie włoszczowskim – 1 inkubator.

Poddano także analizie dane w zakresie realizacji projektów z zakresu polityki społecznej finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Na przestrzeni lat 2014 i 2015 **odnotowano istotne zmniejszenie wykorzystania środków finansowych EFS przeznaczonych na realizację projektów przez samorządy gminne**.

W 2015 roku samorządy gminne wydatkowały: **12.076.714 zł (dwanaście milionów siedemdziesiąt sześć tysięcy siedemset czternaście zł)**, co stanowiło kwotę niemalże dwukrotnie mniejszą niż w roku 2014. Zmniejszeniu uległa liczba realizowanych projektów:

ze **108** w 2014 do **84** w 2015r, odzwierciedleniem czego było również zmniejszenie liczby beneficjentów z **3.063** w 2014 do **1.125** w 2015. Z analizy danych wynika, że z projektów realizowanych przez samorządy gminne skorzystało najwięcej osób w powiecie kieleckim (**307** osób) oraz powiecie buskim (**136** osób). Najmniej skorzystało osób w powiecie kazimierskim (**15** osób) oraz starachowickim (**32** osoby).

Dane ankietowe wskazują, iż na przestrzeni omawianego okresu nie zmieniła się liczba powiatów realizujących projekty z udziałem funduszy unijnych – **11** samorządów powiatowych realizowało **16** projektów, w których udział wzięło **789** osób, co było wartością o **28%** niższą niż w roku 2014. Na realizację projektów w 2015r. zaangażowano kwotę **7.043.846 zł** (słownie: **siedem milionów czterdzieści trzy tysiące osiemset czterdzieści sześć zł**) tj. o **9%** mniej niż w 2014r.

V. Upowszechnianie nowych metod i standardów pracy socjalnej poprzez kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej.

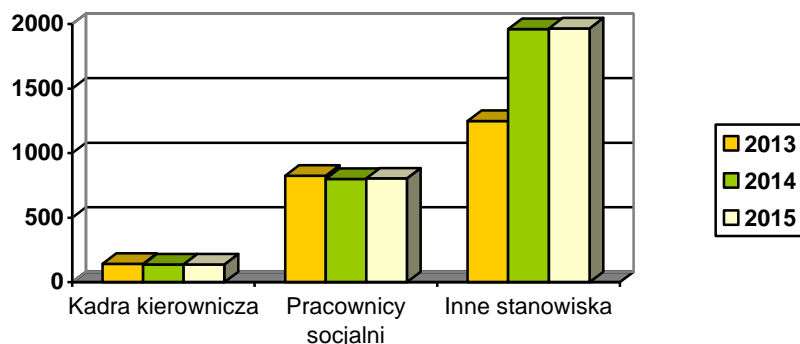
Praca socjalna jest dziedziną bardzo złożoną i trudną, z uwagi na charakter pracy. Polega na prowadzeniu działalności pomocowej dla różnych osób i grup społecznych zmagających się z różnorodnymi problemami, posiadających różne potrzeby i oczekiwania. Dodatkowo, praca socjalna oddziałuje w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społecznej, ekonomicznej i prawnej.

Praca socjalna opiera się przede wszystkim na potencjale pracowników socjalnych, których łączy profesjonalizm, zaangażowanie oraz ciągłe poszukiwanie i doskonalenie nowych rozwiązań dla jej lepszej realizacji. Dlatego z punktu widzenia efektywności i skuteczności działań w pomocy społecznej konieczna jest profesjonalizacja kadry. Dzięki temu pracownicy pomocy społecznej stają się fachowcami podejmującymi działalność z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi oraz najnowszej wiedzy i umiejętności zawodowych. Istotnym elementem procesu profesjonalizacji kadr pomocy społecznej jest przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

W 2015r. kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie liczyła: **2.909 osób** z czego: 138 osób (5% ogółu zatrudnionych) to kadra kierownicza, 804 osób (28% ogółu zatrudnionych) to pracownicy socjalni, zaś 1.967 osób (68% ogółu) to osoby zatrudnione na innych stanowiskach m.in. asystenci rodziny, opiekunowie, opiekunowie społeczni, specjalistyczne pielęgniarki, pedagodzy, informatycy, prawnicy. Dane te świadczą o utrzymaniu poziomu zatrudnienia na przestrzeni 2014

i 2015r. na zbliżonym poziomie – zwiększenie na poziomie 2% nastąpiło jedynie w przypadku osób zatrudnionych „na innych stanowiskach” .

Wykres 35 Kadra instytucji pomocy i integracji społecznej regionu świętokrzyskiego.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej na 2015r. ROPS.

Na przestrzeni analizowanego okresu odnotowano korzystną tendencję wzrostu liczby pracowników instytucji i integracji społecznej podwyższających swoje kwalifikacje.

Analiza poziom wykształcenia pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej wskazuje, iż w przypadku kadry kierowniczej **72%** (tj. 100 osób) posiada wykształcenie wyższe. Dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r. wskazują na fakt posiadania przez **124** osoby pracujące na stanowiskach kierowniczych specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej.

W 2015 roku udział pracowników socjalnych w regionie świętokrzyskim posiadających wykształcenie wyższe wyniósł **75%** (tj. 606 osób), natomiast **24%** (tj. 198 osób) posiadało wykształcenie średnie. Wśród pracowników socjalnych **20%** (tj. 160 osób) legitymowało się specjalizacją 1-ego stopnia w zawodzie, **7%** (tj. 59 osoby) posiadało specjalizację 2-ego stopnia w zawodzie, natomiast **25%** (tj. 206 pracowników) posiadało specjalizację z organizacji pomocy społecznej. To godny odnotowania fakt wzrostu liczby pracowników socjalnych posiadających specjalizację 1-ego i 2-ego stopnia w zawodzie oraz posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

W przypadku poziomu wykształcenia pozostałych pracowników dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wskazują, iż **963 osoby posiada wykształcenie wyższe, zaś 813 wykształcenie średnie.**

Przedstawione dane wskazują na kontynuację korzystnego trendu – polegającego na zwiększaniu się udziału pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej posiadających wykształcenie wyższe, co bezpośrednio przekłada się na jakość świadczonych usług.

Ustawa o pomocy społecznej obliguje ośrodki pomocy społecznej do zatrudnienia nie mniej niż 3 pracowników socjalnych „proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku: jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących”.

Według danych oceny zasobów pomocy społecznej rok 2015 był kolejnym z rzędu, w którym **zwiększyła się liczba ośrodków pomocy społecznej w regionie świętokrzyskim nie spełniająca ustawowego wymogu zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2.000 mieszkańców.** W 2015 roku 18 ośrodków nie spełniało wspomnianego wymogu, to jest o 2 więcej niż w roku 2014 i 8 więcej niż w roku 2013.

Ośrodki, które nie spełniają ustawowego wymogu zatrudnienia to: Fałków, Bliżyn, Suchedniów, Bodzechów, Piekoszów, Miedziana Góra, Oksa, Sobków, Daleszyce, Bieliny, Łągów, Opatów, Klimontów, Słupia Jędrzejowska, Połaniec, Skalbmierz, Złota, Nowy Korczyn.

Promocja i rozwój wolontariatu oraz „kreowanie mody” na działalność wolontariuszy należą do istotnych wyzwań współczesności, zarówno ze względu na rosnące znaczenie licznych problemów globalnych sfery społecznej, takich jak: wykluczenie społeczne, ubóstwo czy niepełnosprawność. Wolontariat jest istotną szansą rozwoju, daje możliwość nabywania nowych kompetencji społecznych oraz zawodowych, a zdobyte podczas działalności wolontarystycznej wiedza i doświadczenie znacząco zwiększają potencjał kreatywny, intelektualny i kulturowy. Wolontariat przyczynia się więc w sposób bezpośredni do budowania kapitału społecznego, będącego warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

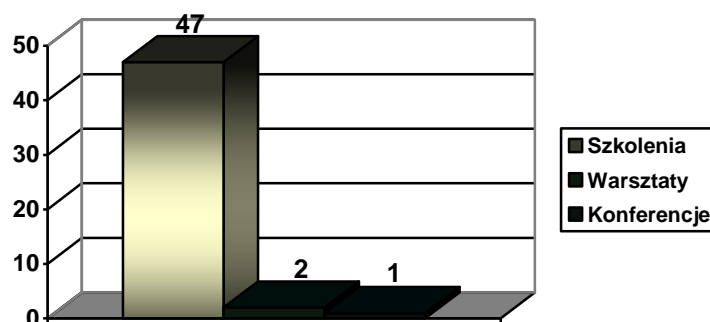
Dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r. wskazują na zwiększenie liczby wolontariuszy. W roku 2015 w regionie w wolontariat zaangażowanych było **592** osoby, co stanowi ponad 2% wzrost. Największą liczbę wolontariuszy odnotowano w powiecie staszowskim - **300** osób, powiecie buskim - **233**. Z danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2015r. wynika, iż niestety na terenie pozostałych powiatów idea wolontarystyczna nie jest rozpowszechniona.

Kolejnym wskaźnikiem jaki został poddany analizie w ramach omawianego celu operacyjnego jest zdiagnozowanie potrzeb szkoleniowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej. Badanie potrzeb szkoleniowych pracowników stało się obecnie

jednym z kluczowych elementów wpływających na rozwój i profesjonalizację kadr instytucji integracji i pomocy społecznej.

Analiza danych ankietowych wskazuje, iż 9 powiatów (tj. 64% ogółu) oraz 76 gmin (tj. 74% ogółu gmin) posiada zdiagnozowane potrzeby szkoleniowe pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej. Odpowiedzią na diagnozę potrzeb szkoleniowych jest liczba i zakres przeprowadzanych szkoleń. W 2015r. w zorganizowanych **50** przez powiatowe centra pomocy rodzinie szkoleniach, warsztatach i konferencjach wzięło udział łącznie: **425 osób**.

Wykres 36. Formy podnoszenia kwalifikacji kadr instytucji pomocy i integracji społecznej przez świętokrzyskie PCPR w 2015r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Wykres nr 36 prezentuje najczęściej stosowaną przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie formę podnoszenia kwalifikacji tj. szkolenia – zorganizowano ich w 2015r. **47**, co stanowi dwukrotny wzrost w stosunku do 2014r. Warsztaty i konferencje są formą rzadko realizowaną - odpowiednio 2 i 1. Na powyższe zadania została wydatkowana kwota z budżetu powiatów: **20.612 zł (słownie: dwadzieścia tysięcy sześćset dwanaście zł)**.

Respondenci z ośrodków pomocy społecznej w regionie wskazali, iż w 2015r. **72** osoby podwyższyły kwalifikacje zawodowe w następujących formach kształcenia:

- specjalizacja I stopnia w zawodzie – 6 osób,
- specjalizacja II stopnia w zawodzie – 7 osób.
- studia licencjackie - 12 osób,
- studia magisterskie – 9 osób,
- studia podyplomowe – 28 osób.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiedzialny jest m.in. za organizowanie kształcenia oraz szkolenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej W 2015r. zostały przeprowadzone następujące formy kształcenia:

- 2 szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowane do 40 Członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych powiatu skarżyskiego, starachowickiego oraz włoszczowskiego i koneckiego.
- w związku z pozyskaniem dotacji z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach programu Oślonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował 2 szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których udział wzięło 40 Członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy z terenu powiatów staszowskiego oraz jędrzejowskiego.

Ponadto Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował szkolenia z zakresu podniesienia poziomu bezpieczeństwa kadr pomocy i integracji społecznej. W ramach 4 szkoleń kwalifikacje podniosło 79 osób z terenu 13 powiatów: buskiego, jędrzejowskiego, kazimierskiego, kieleckiego, koneckiego, opatowskiego, ostrowieckiego, pińczowskiego, sandomierskiego, skarżyskiego, starachowickiego, staszowskiego, włoszczowskiego.

W ramach zwiększenia dostępności do specjalistycznego poradnictwa w regionie ze środków samorządu województwa został sfinansowany telefon zaufania. Dyżury przy telefonie pełnili pracownicy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Punktu Interwencyjno – Konsultacyjnego SOW w Kielcach. Łącznie z usług telefonu skorzystało ponad 90 osób. W katalogu spraw, które rozmówcy podejmowali znajdowały się: kryzysy osobiste, problemy rodzinne, uzależnienia, problemy zdrowotne i relacyjne, przemoc w rodzinie, problemy wychowawcze z dziećmi. Podjęto łącznie 9 zasadniczych i skutecznych interwencji wobec osób pozostających w sytuacjach kryzysowych we współpracy ze służbami ratunkowymi: Policją, przedstawicielami ochrony zdrowia oraz ze specjalistami. We wszystkich interwencje dotyczyły przypadkach prób samobójczych - zakończyły uratowaniem ludzkiego życia.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w 2015r. realizował projekt systemowy **„Współpraca i kwalifikacje kadr gwarancją skutecznej pomocy”** w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII, Działanie 7.1 – Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji; Poddziałanie 7.1.3 - Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej.

Dostrzegając znaczenie partnerstw oraz niewielkiej skali ich stosowania przy realizacji zadań pomocy społecznej Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w ramach realizowanego projektu pojął działania zmierzające do przezwycięzania barier i problemów

blokujących rozwój partnerstw. W ramach projektu powołano Regionalną Platformę Współpracy oraz przeprowadzono warsztaty dotyczące budowania partnerstw oraz współpracy międzyinstytucjonalnej. W warsztatach udział wzięło 196 osób - pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej, powiatowych/miejskich urzędów pracy, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach.

W ramach zadania **Podnoszenie kwalifikacji kadr IPiS w zakresie pracy z osobami opuszczającymi zakłady karne i instytucje resocjalizujące nieletnich** przeprowadzono warsztaty:

1. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób opuszczających zakłady karne;
2. Metody twórczej pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie;
3. Sposoby negocjacji i radzenia sobie z psychomanipulacją klienta pomocy społecznej;
4. Rozpoznawanie symptomów molestowania seksualnego – diagnoza i interwencja;
5. Bezpieczna interwencja podczas wykonywania zadań służbowych z elementami samoobrony;
6. Uzależnienia wśród dzieci i młodzieży – diagnoza i interwencja

Łącznie 224 pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej podniosło swoje kompetencje zawodowe w w/w zakresie

Podsumowanie

Pomoc społeczna stanowi ważny system wsparcia osób i grup społecznych znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są w stanie przezwyciężyć wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Ponadto pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem¹⁸.

Przed instytucjami pomocy społecznej stoją duże wyzwania: z jednej strony mnogość i różnorodność problemów, z drugiej dynamika przemian, z trzeciej zaś ograniczone środki finansowe zmuszają do poszukiwania coraz to nowych i jak najefektywniejszych rozwiązań oraz metod działania na rzecz rodzin i osób wymagających wsparcia.

¹⁸ www.mpips.gov.pl

Pomoc społeczną tworzą: rozbudowany system świadczeń i instytucji, sieć wielofunkcyjnych placówek, jak również organy i urzędy administracji publicznej oraz służby socjalne.

Wykonywanie zadań z zakresu pomocy społecznej w głównej mierze przypisane zostało administracji samorządowej: gminie, powiatowi, województwu oraz administracji rządowej. Uzupełnieniem działalności organów administracji są inicjatywy podejmowane przez organizacje trzeciego sektora, którego znaczenie ma tendencję rosnącą.

Analiza danych z 2015r. wskazuje, iż w regionie świętokrzyskim poziom bezrobocia na dzień 30 grudnia 2015r. – wyrażony liczbą osób bezrobotnych uległ zmniejszeniu i był najniższy od 1999r. Na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 66.131 osób bezrobotnych. Niekorzystnie w kontekście danych krajowych przedstawia się wysokość stopy bezrobocia w regionie – wyniosła 12,5% i była wyższa o 2,7% od średniej krajowej.

Niepokój wciąż budzi mocne zróżnicowanie terytorialne bezrobocia znajdujące odzwierciedlenie m. in. w rozpiętości stopy bezrobocia pomiędzy poszczególnymi powiatami – najwyższa stopa bezrobocia po raz kolejny odnotowana została w powiecie skarżyskim – blisko 22,5% , zaś najniższa w buskim – 7,1%. Zróżnicowanie to nie uległo zmniejszeniu nawet w obliczu ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy.

Niekorzystnym zjawiskiem, które od wielu lat dominuje w regionie są zmiany demograficzne związane z liczebnością mieszkańców oraz strukturą wiekową społeczeństwa.

Na przestrzeni 2014 i 2015r. liczba mieszkańców regionu zmniejszyła się o blisko 6 tys., tym samym udział osób w wieku powyżej 65 roku życia wyniósł **17,1%**.

Należy zaznaczyć, iż zjawisko starzenia się społeczeństwa silniej zaznaczyło się w regionie świętokrzyskim niż w pozostałych obszarach kraju. Dlatego zasadnym jest opracowanie programów oraz strategii uwzględniających działania mających na celu szeroko rozumianą inkluzję i aktywizację osób starszych oraz wdrażanie nowych usług, metod i standardów pracy z tą grupą społeczną. Nowa perspektywa finansowania w ramach programów unijnych daje możliwość dalszego rozwoju zaplecza instytucjonalnego, wsparcia dziennego a także rozwoju usług instytucjonalnych oraz trzeciego sektora na rzecz osób starszych.

Osoby zależne, a także bezrobotni należą do grup społecznych najsilniej narażonych na zjawisko zubożenia i wykluczenia społecznego, a tym samym są obarczone ryzykiem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Wskaźniki dotyczące zubożenia i wykluczenia mają bezpośrednie przełożenie na liczbę osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

W świetle posiadanych danych korzystną tendencją w latach 2014-2015 była kontynuacja spadku liczby rodzin i osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej. W regionie świętokrzyskim w 2015r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało o 3% osób mniej niż w 2014r. Zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej jest niewątpliwie korzystnym zjawiskiem, niemniej jego nasilenie na przestrzeni analizowanego okresu było słabsze niż w okresie lat 2013-2014. Kolejną kwestią budzącą niepokój jest zarysowujące się niezmiennie od lat silne zróżnicowanie przestrzenne natężenia korzystających z pomocy i wsparcia (bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania). Do powiatów w których jest najwyższa liczba osób korzystających z pomocy społecznej zaliczamy **powiat kielecki (14.964), miasto Kielce (13.046), zaś najmniejsza liczba osób korzysta z pomocy społecznej w powiatach: kazimierskim (1.285), kazimierskim (1.941)**. Dane te powinny stanowić istotny sygnał w podejmowanych działaniach na rzecz osób wykluczonych dla władz lokalnych.

Analiza danych wskazuje, iż w dalszym ciągu obszarem znacznych deficytów jest obszar programowania strategicznego gmin i powiatów w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej. Zaledwie 4 spośród 102 gmin oraz 2 spośród 14 powiatów posiadało w 2015r. uchwalone obligatoryjne programy pomocy społecznej.

Zestawienia w tabeli nr 9 przedstawiają liczbę opracowanych przez gminy i powiaty programów w zakresie pomocy i integracji społecznej.

Tabela 9. Programy opracowane przez gminy świętokrzyskie - rok 2015.

Gminy	Program Pomocy Społecznej	Program Wspierania Rodziny	Program Integracji Osób i Rodzin z Grup Szczególnego Ryzyka	Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	Program na Rzecz Osób Starszych (fakultatywny)	Razem
BUSKI (razem)	0	6	0	5	8	0	19
1. Busko-Zdrój	0	1	0	1	1	0	3
2. Gnojno	0	1	0	0	1	0	2
3. Nowy Korczyn	0	1	0	1	1	0	3
4. Pacanów	0	0	0	1	1	0	2
5. Solec Zdrój	0	1	0	1	1	0	3
6. Stopnica	0	1	0	0	1	0	2
7. Tuczepy	0	1	0	1	1	0	3
8. Wiślica	0	0	0	0	1	0	1
JĘDRZEJOWSKI (razem)	1	2	2	6	9	0	20
1. Imielno	0	1	0	1	1	0	3
2. Jędrzejów	1	1	1	1	1	0	5
3. Małogoszcz	0	0	0	1	1	0	2
4. Nagłowice	0	0	1	0	1	0	2
5. Oksa	0	0	0	0	1	0	1
6. Sędziszów	0	0	0	1	1	0	2
7. Słupia	0	0	0	0	1	0	1
8. Sobków	0	0	0	1	1	0	2
9. Wodzisław	0	0	0	1	1	0	2
KAZIMIERSKI (razem)	0	4	0	4	5	0	13
1. Bejsce	0	1	0	0	1	0	2
2. Czarnocin	0	1	0	1	1	0	3
3. Kazimierza Wielka	0	1	0	1	1	0	3
4. Opatowiec	0	0	0	1	1	0	2
5. Skalbierz	0	1	0	1	1	0	3
KIELCE	1	1	1	1	1	0	5
KIELECKI (razem)	0	14	0	13	17	0	44
1. Bieliny	0	1	0	1	1	0	3
2. Bodzentyn	0	1	0	1	1	0	3
3. Chęciny	0	1	0	1	1	0	3
4. Chmielnik	0	1	0	0	1	0	2
5. Daleszyce	0	1	0	0	1	0	2
6. Górnio	0	0	0	1	1	0	2
7. Łągów	0	1	0	0	1	0	2
8. Łopuszno	0	0	0	0	1	0	1
9. Masłów	0	1	0	1	1	0	3
10. Miedziana Góra	0	1	0	1	1	0	3
11. Mniów	0	1	0	1	0	0	2

12. Morawica	0	0	0	0	0	0	0
13. Nowa Słupia	0	0	0	1	1	0	2
14. Piekoszów	0	1	0	1	1	0	3
15. Pierzchnica	0	1	0	1	1	0	3
16. Raków	0	0	0	0	1	0	1
17. Sitkówka-Nowiny	0	1	0	1	1	0	3
18. Strawczyn	0	1	0	1	1	0	3
19. Zagnańsk	0	1	0	1	1	0	3
KONECKI (razem)	0	5	0	6	7	0	18
1. Falków	0	1	0	0	0	0	1
2. Gowarczów	0	0	0	1	1	0	2
3. Końskie	0	1	0	1	1	0	3
4. Radoszyce	0	0	0	1	1	0	2
5. Ruda Maleniecka	0	0	0	0	1	0	1
6. Słupia Konecka	0	1	0	1	1	0	3
7. Smyków	0	1	0	1	1	0	3
8. Stąporków	0	1	0	1	1	0	3
OPATOWSKI (razem)	0	4	0	5	8	0	17
1. Baćkowice	0	0	0	0	1	0	1
2. Iwaniska	0	1	0	0	1	0	2
3. Lipnik	0	0	0	1	1	0	2
4. Opatów	0	1	0	1	1	0	3
5. Ożarów	0	1	0	1	1	0	3
6. Sadowie	0	0	0	1	1	0	2
7. Tarłów	0	0	0	1	1	0	2
8. Wojciechowice	0	1	0	0	1	0	2
OSTROWIECKI (razem)	0	4	1	4	6	0	15
1. Bałtów	0	1	0	0	1	0	2
2. Bodzechów	0	0	0	1	1	0	2
3. Ćmielów	0	1	0	1	1	0	3
4. Kunów	0	1	1	0	1	0	3
5. Ostrowiec Św.	0	0	0	1	1	0	2
6. Waśniów	0	1	0	1	1	0	3
PIŃCZOWSKI (razem)	0	3	0	3	4	0	10
1. Działoszyce	0	0	0	1	0	0	1
2. Kije	0	1	0	1	1	0	3
3. Michałów	0	1	0	0	1	0	2
4. Pińczów	0	1	0	1	1	0	3
5. Złota	0	0	0	0	1	0	1
SANDOMIERSKI (razem)	0	7	0	7	8	1	23
1. Dwikozy	0	1	0	1	1	0	3
2. Klimontów	0	1	0	0	0	0	1
3. Koprzywnica	0	0	0	0	1	0	1
4. Łoniów	0	1	0	1	1	0	3

5. Obrazów	0	1	0	1	1	0	3
6. Samborzec	0	0	0	1	1	0	2
7. Sandomierz	0	1	0	1	1	1	3
8. Wilczyce	0	1	0	1	1	0	3
9. Zawichost	0	1	0	1	1	0	3
SKARŻYSKI (razem)	0	2	0	3	5	0	10
1. Bliżyn	0	0	0	0	1	0	1
2. Łączna	0	1	0	1	1	0	3
3. Skarżysko-Kam.	0	1	0	1	1	0	3
4. Skarżysko- Kość.	0	0	0	0	1	0	1
5. Suchedniów	0	0	0	1	1	0	2
STARACHOWICKI (razem)	1	4	1	5	5	0	16
1. Brody	0	0	0	1	1	0	2
2. Mirzec	0	1	0	1	1	0	3
3. Pawłów	0	1	0	1	1	0	3
4. Starachowice	1	1	1	1	1	0	5
5. Wąchock	0	1	0	1	1	0	3
STASZOWSKI (razem)	1	5	0	8	8	0	22
1. Bogoria	0	1	0	1	1	0	3
2. Lubnice	0	0	0	1	1	0	2
3. Oleśnica	1	1	0	1	1	0	4
4. Osiek	0	0	0	1	1	0	2
5. Połaniec	0	1	0	1	1	0	3
6. Rytwiany	0	0	0	1	1	0	2
7. Staszów	0	1	0	1	1	0	3
8. Szydłów	0	1	0	1	1	0	3
WŁOSZCZOWSKI (razem)	0	1	0	2	5	0	8
1. Kluczewsko	0	0	0	1	1	0	2
2. Krasocin	0	0	0	0	0	0	0
3. Moskorzew	0	0	0	0	1	0	1
4. Radków	0	0	0	0	1	0	1
5. Secemin	0	0	0	0	1	0	1
6. Włoszczowa	0	1	0	1	1	0	3
RAZEM (102 gminy)	4	62	5	72	96	1	240

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Tabela 10. Programy opracowane przez samorzady powiatowe w 2015r.

POWIATY	PROGRAM POMOCY SPOŁECZNEJ	PROGRAM POMOCY DZIECKU I RODZINIE	PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ	PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	PROGRAM INTEGRACJI OSÓB I RODZIN SZCZEGÓLNEGO RYZYKA	PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU ORAZ AKTYWIZACJI LOKALNEGO RYNKU PRACY	PROGRAM WSPARCIA DLA WYCHOWANKÓW OPUSZCZAJĄCYCH PLACÓWKI OP- WYCH.	PROGRAM PRZECIWDZIAŁ ANIA PRZEMOCY	PROGRAM POMOCOW Y NA RZECZ OSÓB STARSZYCH (fakultatywny)	Razem
Buski	1	0	1	1	0	0	0	1	0	4
Jędrzejowski	0	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Kazimierski	0	0	1	0	0	1	0	1	0	3
miasto Kielce	0	0	1	1	0	0	1	1	0	4
Kielecki	0	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Konecki	0	0	1	1	1	1	0	1	0	5
Opatowski	1	0	1	0	1	0	0	1	1	5
Ostrowiecki	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Pińczowski	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
Sandomierski	0	0	1	0	1	0	0	1	0	3
Skarżyski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Starachowicki	0	0	1	0	0	1	0	1	0	3
Staszowski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Włoszczowski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
RAZEM (14 powiatów)	2	0	14	9	3	5	1	14	1	49

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Z przeprowadzonej analizy danych dotyczących samorządów powiatowych wynika, że zmalała o jeden liczba powiatów posiadających opracowany program pomocy społecznej – w 2014r. 2 powiaty tj. 14,3% ogółu powiatów posiadało program.

Korzystny – wzrostowy - trend wystąpił zakresie liczby Programów Wspierania Rodziny - w 2015r. 62 gminy tj. 61% ogółu dysponowało opracowanym programem.

Natomiast Programy Integracji Osób i Rodzin z Grup Szczególnego Ryzyka uchwalilo jedynie 5 gminy tj. 4,9 % ogółu gmin regionu oraz 3 powiaty – 21,4 % ogółu powiatów.

W omawianym okresie nieznanemu wzrostowi uległa liczba programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Trend ten wystąpił jedynie w przypadku gmin – 72 samorządów posiadało program w 2015r. wobec 69 w 2014, natomiast liczba powiatów dysponujących zmniejszyła się z 11 w 2014 r. do 9 w roku 2015.

Program fakultatywny – Program Pomocowy na Rzecz Osób Starszych opracowany został przez 1 samorząd gminny i 1 powiatowy, co stanowi spadek na przestrzeni 2014 i 2015r.

Z kolei programami, które posiadają wszystkie powiaty są: Program Rozwoju Pieczy Zastępczej oraz Programy Przeciwdziałania Przemocy.

Programy Przeciwdziałania Bezrobociu oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy posiadało w 2014r. 5 powiatów, a Program Wsparcia dla Wychowanków Opuszczających Placówki Opiekuńczo – Wychowawcze tylko jeden powiat – miasto Kielce.

Programów Pomocy Dziecku i Rodzinie żaden z powiatów nie dysponował uchwalonym programem pomocy dziecku i rodzinie.

W roku 2015 wskaźnik gmin nie posiadających uchwalonego żadnego programu w zakresie sfery społecznej, wyniósł 1,9%, zaś wskaźnik gmin posiadających tylko jeden program wyniósł 16,6%.

Z punktu widzenia szeroko rozumianego planowania strategicznego w obszarze polityki społecznej liczba opracowanych i wdrożonych strategii i programów ma istotne znaczenie. Podmioty instytucjonalne różnego szczebla, realizujące zadania polityki społecznej podejmują działania na podstawie zapisów umieszczonych w dokumentach o charakterze strategicznym.

Planowanie strategiczne dla potrzeb gminy lub powiatu można określić, jako systematyczne, ciągłe działania, podczas których samorząd przewiduje i planuje przyszłość, analizuje zmiany zachodzące w otoczeniu, obiera priorytetowe cele rozwoju, określa odpowiednie etapy i procedury ich realizacji oraz realne środki do ich osiągnięcia¹⁹.

Ważnym jest uświadomienie faktu, że długofalowe planowanie i programowanie jest niezwykle pomocnym narzędziem skutecznego określania głównych kierunków i priorytetów działań w sferze społecznej. Monitoring wskazuje, pomimo iż programy i strategie stanowią jeden z filarów realizacji współczesnej polityki społecznej, instytucje nadal nie potrafią odkryć korzyści płynących z ich prawidłowego opracowania.

Wskaźnikiem, który jest bardzo istotny w procesie przeciwdziałania i rozwiązywania występujących problemów społecznych jest liczba instytucji oraz poziom wykształcenia kadry pomocy i integracji społecznej. Zadania pomocy i integracji społecznej w regionie realizowane były przez **334** instytucje, zapewniające blisko **8.535** miejsc. Uwagę zwraca nierównomierne rozmieszczenie terytorialne placówek – w głównej mierze skupione są w większych ośrodkach miejskich. Niniejszy raport wskazuje również rosnący udział pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej posiadających wykształcenie wyższe, co ma bezpośredni wpływ na jakość i efektywność realizowanych zadań.

Dobre praktyki państw Unii Europejskiej stanowią dowód na to, że partnerstwo ma wiele zalet, dzięki którym możliwa jest realizacja działań, inwestycji o charakterze

¹⁹ Strategie w polityce społecznej – M.Grewiński, A.Karwacki MCPS Warszawa

publicznym. W lokalnym ujęciu stosowanie partnerstw jest wciąż nowym sposobem realizacji zadań publicznych oraz ważnym elementem rozwoju i dynamizacji. Dzięki podziałowi zadań pomiędzy partnerów, odpowiedzialności i ryzyka w ramach partnerstw możliwe jest osiągnięcie najbardziej efektywnych sposobów tworzenia infrastruktury i dostarczania usług przy jednoczesnej minimalizacji nakładów. Zastosowanie zatem partnerstw do realizacji przedsięwzięcia powinno mieć miejsce wtedy, gdy realizacja takiego projektu stanie się korzystniejsza niż realizacja metodą tradycyjną.

W regionie świętokrzyskim jest to forma niezbyt powszechna – jedynie **9 gmin:** Małogoszcz, Sędziszów, Ożarów, Ćmielów, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna, Mirzec, Starachowice, miasto Kielce **i 4 powiaty:** buski, konecki, sandomierski zawiązały partnerstwa.

Problem starzenia się społeczeństwa i starości jest jednym z najczęściej wymienianych w ostatnich czasach zagrożeń cywilizacyjnych. Wobec problemów demograficznych w skali kraju, regionu jak i społeczności lokalnej koniecznym staje się podejmowanie działań mających na celu szeroko rozumiane wsparcie oraz inkluzję społeczną osób starszych.

Rosnący udział seniorów w społeczeństwie w dłuższej perspektywie czasowej niesie ogromne skutki dla społeczeństwa i gospodarki kraju oraz regionu. Determinuje występowanie nowych, nierozpoznanych dotychczas problemów jak i zwiększonych nakładów finansowych w sferze zdrowotnej i socjalnej.

Rosnąca liczba osób starszych w społeczeństwie jest skorelowana z rodzajem i wysokością świadczeń pomocy społecznej wypłacanych osobom potrzebującym. W 2015r. z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób powyżej 75 roku życia skorzystało **2.084 osób** na łączną kwotę: **2.883.780 zł, (słownie: dwa miliony osiemset osiemdziesiąt trzy siedemset osiemdziesiąt zł)** zaś z usług obejmujących m.in. pomoc w codziennych czynnościach oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze skorzystało **3.363 osób** na kwotę **23.710.467 zł (słownie: dwadzieścia trzy miliony siedemset dziesięć tysięcy czterysta sześćdziesiąt siedem zł)**. Raport jednoznacznie wskazuje na konieczność podejmowania działań mających na celu rozwój zaplecza instytucjonalnego dla seniorów m.in. poradni geriatrycznych, klubów seniora, dziennych domów pobytu czy mieszkań chronionych dla starszych. Ważnym narzędziem wsparcia i rozwoju polityki senioralnej są rady seniorów, których analiza raportu wskazuje na znaczny deficyt w regionie.

Niezwykle ważnym elementem polityki społecznej jest zorganizowanie spójnego, wydolnego, a przede wszystkim przyjaznego dziecku systemu opieki.

Respondenci wskazali na funkcjonowanie w regionie łącznie: **1.046** rodzin zastępczych, w których **przebywało 1.470** dzieci, co stanowiło wartości niższe niż w roku 2014. Zatem zasadnym jest zintensyfikowanie działań mających na celu promocje tej formy pieczy zastępczej. Ponadto analiza danych wskazuje na znaczne zróżnicowanie terytorialne liczby rodzin zastępczych; szczególnie subregion południowy obejmujący powiaty: kazimierski i pińczowski charakteryzuje się najmniejszą liczbą rodzin zastępczych.

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej jednym z zadań o charakterze niepieniężnym zarówno gmin jak i powiatów jest udzielanie **poradnictwa specjalistycznego**. W tym zakresie respondenci wykazali, iż **9** samorządów powiatowych prowadzi poradnictwo specjalistyczne, w wyniku którego udzielono **8.643** porad **1.990** osobom.

Raport wykazał, iż 2015r. był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby asystentów rodziny oferujących wsparcie oraz pomoc dla rodzin przeżywających trudności wychowawcze. Dane za 2015r. wskazują na fakt nie powołania w jednej gminie – Gnojnie asystentów rodziny. W 2015r. zatrudnionych było łącznie: **151 asystentów**, którzy objęli wsparciem **1.518** rodzin. W obliczu powyższego koniecznym jest dalsze zwiększanie liczby asystentów rodziny oraz objęciem wsparciem szkoleniowym ze szczególnym uwzględnieniem tych gmin, w których nie zostali powołani.

W zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi liczba samorządów gminnych posiadających w 2015r. opracowany **program współpracy z organizacjami pozarządowymi** wyniosła **67**, natomiast liczba samorządów powiatowych to **9**. Dane te świadczą o zwiększeniu liczby samorządów szczebla gminnego podejmujących współpracę z organizacjami pozarządowymi. Natomiast liczba samorządów powiatowych uległa na przestrzeni analizowanego okresu zmniejszeniu.

W ramach posiadanych programów powiaty ogłosiły łącznie **17 konkursów** z czego **8** dotyczyło zadań z zakresu pomocy społecznej. Samorzady gminne zainicjowały **166** konkursów z czego **28** dotyczyło zadań pomocy społecznej. Łącznie samorzady powiatowe i gminne w 2015r. na zlecenie zadań dla NGO'S wydatkowały: **16.316.950zł**, (**słownie: szesnaście milionów trzysta szesnaście tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt zł**) natomiast samorząd województwa w ramach otwartych konkursów ofert oraz trybu pozakonkursowego przekazał organizacjom pozarządowym kwotę w wysokości **4.201.439 zł** (**słownie: cztery miliony dwieście jeden tysięcy czterysta trzydzieści dziewięć zł**).

Zadania wykonywane przez realizatorów programu w większości były zgodne z zapisami zawartymi w Programie. Niemniej jednak, w celu zwiększenia skuteczności

i usprawnienia działań z zakresu pomocy społecznej w województwie niezbędne, a wręcz konieczne jest m.in.

- wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w formie partnerstw,
- zintensyfikowanie działań w zakresie programowania strategicznego,
- zacieśnienie współpracy z trzecim sektorem w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Wykaz tabel.

Tabela 1. Tendencje najczęstszych powodów udzielania pomocy rodzinom w latach 2014 i 2015 – świętokrzyskie..

Tabela 2. Wysokość wypłaconego zasiłku stałego, okresowego, stałego oraz celowego w regionie w 2014 i 2015 roku.

Tabela 3. Opracowane Programy z zakresu pomocy społecznej przez świętokrzyskie powiaty i gminy.

Tabela 4. Świętokrzyskie zasoby instytucjonalne pomocy społecznej i wsparcia dla osób starszych w 2015r.

Tabela 5. Działalność Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego w 2013 – 2014r.

Tabela 6. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – dane wg. powiatów regionu świętokrzyskiego w latach 2014 – 2015 w regionie świętokrzyskim.

Tabela 7. Liczba dzieci przysposobionych w latach 2014 i 2015 w regionie świętokrzyskim.

Tabela 8 Współpraca samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi w 2014 i 2015r. w regionie świętokrzyskim.

Tabela 9. Współpraca samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi w 2014 i 2015r.

Tabela 10. Programy opracowane przez świętokrzyskie gminy w 2015r.

Tabela 11. Programy opracowane przez świętokrzyskie powiaty w 2015r.

Wykaz wykresów.

Wykres 1. Cel strategiczny i cele operacyjne Programu.

Wykres 2. Liczba bezrobotnych w regionie na koniec 2013, 2014 i 2015r.

Wykres 3. Liczba osób, rodzin oraz liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej w 2014 i 2015r.

- Wykres 4. Struktura najczęstszych powodów przyznawania pomocy społecznej w 2015r. w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 5. Struktura wypłaconych zasiłków w 2015 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 6. Świadczenia niepieniężne z zakresu pomocy społecznej w 2015r. w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 7. Liczba zawartych kontraktów oraz osób objętych kontraktem socjalnym na przestrzeni lat 2013-2015 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 8. Liczba uczestników oraz grup samopomocowych w regionie.
- Wykres 9. Liczba świętokrzyskich gmin, w których zostały zawiązane partnerstwa i uczestniczących w nich partnerów w latach 2014-2015.
- Wykres 10. Liczba świętokrzyskich powiatów, w których zostały zawiązane partnerstwa i uczestniczących w nich partnerów.
- Wykres 11. Liczba mieszkań w regionie oraz liczba wniosków o mieszkania komunalne w latach 2013-2015.
- Wykres 12. Liczba mieszkańców regionu świętokrzyskiego w latach 2013-2015 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 13. Udział osób powyżej 65 r.ż. ze względu na płeć i miejsce zamieszkania w regionie.
- Wykres 14. Udział osób w wieku powyżej 65 r.ż w stosunku do osób do 15 r.ż.
- Wykres 15. Zasiłek stały na przestrzeni lat 2013-2015 w regionie.
- Wykres 16. Wysokość usług opiekuńczych oraz świadczeń pielęgnacyjnych dla osób starszych w 2013 i 2014r. w regionie.
- Wykres 17. Liczba rodzin objętych wsparciem , liczba udzielonych porad placówek poradnictwa specjalistycznego w regionie.
- Wykres 18. Liczba szkół dla rodziców oraz ich uczestników w latach 2014 – 2015 w regionie.
- Wykres 19. Liczba asystentów oraz rodzin objętych pomocą asystentów w 2014 i 2015 roku w regionie.
- Wykres 20. Wysokość środków oraz źródła finansowania gminnych programów wspierania rodziny w regionie..
- Wykres 21. Wysokość środków oraz źródła finansowania powiatowych programów wspierania rodziny w regionie w latach 2013 – 2015.
- Wykres 22. Wysokość środków na realizację powiatowych programów pieczy zastępczej – region świętokrzyski – 5 powiatów.

- Wykres 23. Liczba programów zdrowotnych realizowanych przez samorzady gminne i powiatowe w latach 2014-2015 w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 24. Liczba rodzin zastępczych oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2014-2015 w regionie.
- Wykres 25. Liczba rodzin i dzieci w poszczególnych typach rodzin.
- Wykres 26. Wysokość środków finansowych wydatkowanych na funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej w regionie.
- Wykres 27. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz liczba miejsc w latach 2014-2015 w regionie.
- Wykres 28. Liczba rodzinnych domów dziecka, liczba dzieci oraz liczba miejsc w regionie świętokrzyskim.
- Wykres 29. Liczba opuszczających rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka oraz kwota wypłaconych im świadczeń w latach 2014-2015 w regionie.
- Wykres 30. Liczba oraz kwota wydatkowana na usamodzielnienia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze 2014-2015 w regionie.
- Wykres 31. Zaangażowanie środków finansowych samorządu województwa we współpracę z organizacjami pozarządowymi – tryb pozakonkursowy, otwarte konkursy ofert w latach 2014-2015.
- Wykres 32. Zaangażowanie środków finansowych samorządu województwa świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015r. w obszarze polityki społecznej.
- Wykres 33. Wysokość środków zaplanowanych i wydatkowanych na poszczególne obszary współpracy z NGO'S w 2014 i 2015r.
- Wykres 34. Wykorzystanie środków finansowych przez organizacje pozarządowe w ramach trybu pozakonkursowego w obszarze polityki społecznej.
- Wykres 35. Kadra instytucji pomocy i integracji społecznej regionu świętokrzyskiego.
- Wykres 36. Formy podnoszenia kwalifikacji kadr instytucji pomocy i integracji społecznej przez świętokrzyskie Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie w 2015r.